

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Gorkého bosáctví
a
beatnická generace**

Bakalářská práce v českém jazyce

VYPRACOVALA: Magda Kuchtová

VEDOUcí PRÁCE: Doc. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.

2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Olomouci, 26. 4. 2011

podpis

Děkuji Doc. PhDr. Zdeňku Pechalovi, CSc. za konzultace, rady a připomínky,
které mi během psaní bakalářské práce poskytl.

podpis

OBSAH

ÚVOD	3
1. PODOBNOST AUTOBIOGRAFICKÁ.....	5
1.1. Život autorů před „cestou“	5
1.2. Období „na cestě“	6
2. ROMANTISMUS.....	10
2.1. Důvod vzniku romantické, bosácké a beatnické literatury.....	10
2.2. Romantický hrdina – bosácký a beatnický hrdina	12
2.3. Role přírody u romantiků, bosáků a beatníků.....	13
3. PODOBNOST VYPRAVĚČŮ.....	15
4. PODOBNOST DĚJOVÁ A TEMATICKÁ	17
4.1. Podobnost dějová	17
4.2. Podobnost tematická.....	17
4.2.1. Hledání smyslu života a bohémství.....	17
4.2.1.1. <i>Představitelé bohémství</i>	19
4.2.1.2. <i>Stinné stránky bohémství</i>	20
4.2.1.3. <i>Provokace</i>	21
4.2.2. Důvod nespokojenosti	22
4.2.3. Svoboda.....	24
4.2.3.1. <i>Staré časy</i>	26
4.2.4. Přátelství a štedrost	27
4.2.4.1. <i>Přátelství a štedrost hlavních postav</i>	27
4.2.4.2. <i>Štedrost</i>	29

4.2.5. Vztah k technice a přírodě.....	31
4.2.5.1. <i>Vztah k technice</i>	31
4.2.5.2. <i>Nedůvěra v establishment</i>	33
4.2.5.3. <i>Příroda</i>	34
4.2.6. Postoj k ženě, postava ženy.....	36
4.2.6.1. <i>Svobodná osobnost ženy</i>	37
4.2.7. Drogy, alkohol a hudba jako útěk z reality	39
4.2.7.1. <i>Drogy a alkohol</i>	39
4.2.7.2. <i>Hudba</i>	41
4.2.8. Pocit křivdy	42
4.2.9. Maska postav.....	44
ZÁVĚR	47
RESUMÉ	49
BIBLIOGRAFIE	54
ANOTACE	56

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na díla autora ruských bosáckých povídek Maxima Gorkého a představitele americké beatnické generace Jacka Kerouaca.

V době vzniku práce nebyla k dispozici publikace mapující vztah mezi uvedenými autory, jejich díly a myšlenkovým propojením. Čerpala jsem proto z všeobecných literárně vědných publikací a monografií věnovaných jednotlivým autorům a jejich dílům. Pro samotné srovnání jsou použity povídkové soubory *Bosáci a Bývalí lidé* Maxima Gorkého z let 1892 - 1905 a román Jacka Kerouaca *Na cestě*, který vznikl v 50. letech 20. století.

První kapitola nazvaná *Autobiografické prvky* se v úvodu zaměřuje na nalezení shod mezi životy autorů v době před vznikem bosáckých povídek a románu *Na cestě*. Druhá část této kapitoly si pak klade za cíl doložit existenci autobiografických prvků ve zmíněných dílech.

Kapitola druhá nazvaná *Romantismus* nahlíží na rozebíraná díla jako na díla neoromantická. Za cíl si však neklade dokázat do jaké míry je literatura Gorkého a Kerouaca romantizovaná, snaží se doložit, že se v dílech autorů vyskytují stejné romantické prvky a motivy. Nejdříve se zabývá možným důvodem vzniku těchto děl jako důsledku romantického vymezení samotných autorů vůči společnosti. Posléze se zaměřuje na porovnání motivace hrdinů romantických s motivací hrdinů bosáckých a beatnických a snaží se doložit shodu ve vztahu k přírodě mezi těmito hrdiny.

Kapitola s názvem *Podobnost vypravěčská* se nejdříve zabývá postavami vypravěčů z hlediska naratologie. Následně se zaměřuje na každého vypravěče zvlášť a dokazuje shodnost ve výběru motivu vypravěčů k vyprávění těchto příběhů.

Poslední kapitola této práce, *Podobnost dějová a tematická*, má za cíl stručně přiblížit dějovou podobnost bosáckých povídek s románem *Na cestě*. Z dějové podobnosti totiž posléze vychází celá podkapitola *Podobnost tematická*, která se pokusí o doložení existence shodných témat.

Celkovým cílem práce je tedy hledání a případné porovnání shodných prvků, popřípadě rozdílů v dílech obou autorů mezi sebou vzdálených časově, geograficky i ideologicky. A i když by bylo možné na díla nahlížet z různých úhlů, práce se záměrně zaměřuje na hledání podobností a jejich doložení, jelikož tato oblast doposud nebyla podrobena hlubšímu zkoumání.

1. PODOBNOST AUTOBIOGRAFICKÁ

1.1. Život autorů před „cestou“

Přes veškerou časoprostorovou rozdílnost života Gorkého i Kerouaca můžeme v jejich životě najít obdobné milníky, které velmi ovlivnily jejich další osud.

Oba autory už v raném dětství silně poznamenalo setkání se smrtí a to v téměř stejném věku. Když byly Gorkému tři roky, umírá jeho otec a novorozený bratr. Gorkij pak tuto událost přibližuje ve svém autobiografickém díle *Dětství*. Když byly Kerouacovy čtyři roky, umírá jeho starší bratr Gerard. S touto tragickou událostí se Kerouac posléze vyrovnává v mnoha svých dílech, jedním z nich je i román *Gerardovy vize*. Gorkij i Kerouac tedy velmi brzy poznávají pomíjivost a surovost života a fakt, že smrt nedělá rozdíly. „Stopy“ tohoto poznání smrti jsou pak patrné i v dílech, jimiž se tato práce zabývá.

Dalším důležitým shodným životním mezníkem je pro oba autory období, které by se dalo nazvat „univerzitním.“ Gorkij kvůli svému sociálnímu a finančnímu původu na univerzitu nakonec vůbec nenastoupil. Avšak díky tomu, že odešel do Kazaně, kde se univerzita nacházela, se seznámil s kazaňskou inteligencí „...byli to hlavně kazaňští studenti, ale také vypovězenci, lidé pod dozorem a ostatní ‚podezřelé‘ elementy.“¹ Tyto známosti ho pak přivedly do krámků, v němž se skrývala ilegální knihovna a Gorkij si tak mohl rozšířit své literární znalosti.

Kerouac naopak nastoupil na Kolumbijskou univerzitu. I jemu tento moment otevřel především literární obzory a díky tomu se u něj zrodila láska k literatuře. Nakonec ale univerzitu nedokončil. S. Turner o tomto Kerouacově období říká: *“Zhodnotil rozhodnutí zanechat vysoké školy za nejlepší krok v celém životě...V*

¹GRUZDĚV, I. *Maxim Gorkij*. Vyd.1 Praha: Slovanské nakladatelství, 1951. s. 19

*místním autoservisu přijal práci...našel si levné ubytování a po večerech sepisoval povídky v Saroyanově a Hemingwayově stylu.*²

Jak ztráta blízkých osob, tak „univerzitní“ období podstatně ovlivnilo budoucí život autorů a především jejich tvorbu. Po skončení „univerzitního“ období nějakou dobu oba autoři ještě vystřídají velké množství zaměstnání. Gorkij pracoval například v preclíkárně, jako pomocník v krámku v Krasnovidově či na moři s rybáři. Kerouac pracoval jako sportovní reportér, stavební dělník nebo umývač nádobí na obchodní lodi. Oba autoři tak pomalu ale jistě začínali novou životní etapu, kterou bychom mohli nazvat „na cestě“ a která se stane inspirací pro vytvoření děl, jimiž se tato práce zabývá.

1.2. Období „na cestě“

To, že Jack Kerouac román *Na cestě* napsal na základě reálných skutečností a postav, je nesporným faktem, o kterém pojednává velké množství knih a studií. Spisovatel a životopisec S. Turner v biografii o Kerouacovi uvádí: „*Text Na cestě se stal cestopisem zachycujícím pět největších Jackových výjezdů z New Yorku od okamžiku seznámení s Nealem, včetně posledního putování mexického. V konečné podobě to není klasický román s fabulovanou zápletkou, vyprávění se ovšem vyznačuje přímočarým spádem. Čerpá z deníků, do nichž si Jack zaznamenával i titěrné detaily, a obsahuje jen minimum smyšlených situací.*“³ Jack Kerouac tak nejdříve osobně prožívá všechna dobrodružství, jež posléze prožívá jeho literární postava Sal Paradis. I on putuje křížem krážem Spojenými státy, ať už sám, či se svým přítelem Nealem Cassadym, vystupujícím v knize pod jménem Dean Moriarty. I on nějaký čas žije s Mexičankou, pracuje jako hlídač, píše scénář pro Hollywood, nechá se Nealem zlákat k impulzivnímu stěhování nábytku své sestry přes půl Ameriky a dalším bláznivým kouskům. A stejně jako postava Sala v „...jazzu,

²TURNER, S. *Hipster s andělskou hlavou*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Jota, 2006. ISBN 80-7217-369-3. s. 57

³TURNER, S. *Hipster s andělskou hlavou*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Jota, 2006. ISBN 80-7217-369-3. s. 119

*drogách a zničující žízni po alkoholu objevil Kerouac zdroje extatického uvolnění.*⁴ Kerouac však ve svém díle nepopisuje pouze reálnou trasu svého putování a postavy, ale taktéž opravdové životní osudy, názory a charaktery jednotlivých osob, s nimiž prožívá své putování. V původní verzi, rukopisném svitku⁵, postavy nesou dokonce reálná jména, od čehož bylo v dalších verzích knihy upuštěno. A tak i opravdový Neal Cassady byl, jako literární postava Deana, „*mladík z nejchudší denverské čtvrti, který po matčině smrti zůstal v pochybných výchovných rukou otce, notorického alkoholika...*“⁶ se slabostí pro dívky, kterých si uměl obstarat i několik denně, a auta, kterých do svých 19 let ukradl několik set.

Se stejnou pravdivostí dokázal Kerouac vystihnout v románu i svoji osobu. J. Tytell o Kerouacovi říká. „*Téměř v umíněné snaze kompenzovat svou plachou laskavost se stal zarytým tulákem. Po každém výletě následoval vždy návrat k matce, částečně kvůli bezpečí, které představovala, daleko více však kvůli potřebě vstřebat zážitky v klidném ústraní.*“⁷ „*Svou vlastní podstatou byl pozorovatelem, stál stranou života...*“⁸ V knize pak najdeme následující Salova slova. „*Měl jsem svůj domov, kam jsem mohl jít, místo, kde jsem mohl hlavu složit a koumat nad tím, o co jsem přišel a co jsem získal, protože ksakru něco mi to všecko muselo taky přinýst.*“⁹ Vezmeme-li v úvahu, že postava Sala do značné míry odráží samotného Kerouaca, pak úryvek Tytellův názor potvrzuje. Moment, kdy se Sal charakterizuje jako pozorovatel, je v díle podrobněji rozebírán v kapitole 2.2. Podobnost vypravěčů.

Na závěr snad však ještě upozorníme na to, že přes veškerou doloženou podobnost reálného a literárního příběhu nesmíme zapomínat, že „*...na Kerouaka se nelze dívat skrze exkluzivní optiku jeho tvorby, protože své vyprávění zromantizoval, zidealizoval a přetvořil více, než byl kdy ochoten přiznat.*“¹⁰

I životem Maxima Gorkého se zabýval ne jeden historik a spisovatel, přesto je však daleko těžší než u Jacka Kerouaca utvořit si přesnou představu, jak jeho opravdový život „na cestě“ vypadal. Zaprvé proto, že velká část knih zabývajících se

⁴TYTELL, J. *Nazí andělé*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-104-4. s. 149

⁵KEROUAC, J. *Na cestě – rukopisný svitek*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0170-6

⁶TURNER, S. *Hipster s andělskou hlavou*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Jota, 2006. ISBN 80-7217-369-3. s. 79

⁷TYTELL, J. *Nazí andělé*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-104-4. s. 149

⁸TYTELL, J. *Nazí andělé*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-104-4. s. 58

⁹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 102

¹⁰TYTELL, J. *Nazí andělé*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-104-4. s. 58

osobností Gorkého byla napsána v době komunismu a jeho postava a životní osudy jsou v nich často zveličovány či idealizovány tak, aby vyhovovaly budovatelským potřebám. Zadruhé, ani sám Gorkij o svém životě ve vlastních biografiích či rozhovorech nepodává přesné informace. Často je také mění, takže se pak mnohdy značně liší od historických fakt. I přesto se pokusíme doložit, že nejedna Gorkého bosácká povídka je inspirována jeho životem „na cestě“.

S bosáky se Gorkij seznamuje již v raném dětství a od té doby je jimi fascinován. V Kazani r.1884 si najde práci jako pomocník v pekařství Vasilije Semjonova. A právě tam navazuje přátelství s pekařem, alkoholikem, bosákem a pěvcem Konovalovem. Ten se pro něj stane jakýmsi „bosáckým ideálem“ a setkání s ním včetně jeho příběhu pak zvěční v povídce *Konovalov*. „...*Když jsem se s Konovalovem setkal, bylo mi osmnáct let. Pracoval jsem tehdy v pekárně jako pekařův ‚podavač‘...*“¹¹ O čtyři roky později pak Gorkij pracuje s rybáři na Kaspickém moři, což mu přinese inspiraci pro napsání povídky *Malva*, avšak zda byly její postavy vytvořeny na základě reálného předobrazu, nám není známo. Někdy v této době také možná Gorkij ztratil panictví. Někteří historikové se domnívají, že tuto událost pak popsal v povídce *Jednou na podzim*, jiní možnost odmítají s tvrzením, že v té době se Gorkij zásadně zřikal jakékoli tělesné lásky.

Nejvíce inspirace pro napsání bosáckých povídek ale Gorkému přináší až jeho další větší putování, které začíná r.1891. V té době se vydal poznávat především jižní část Ruského impéria – Don, Ukrajinu, Krym. V té době se stane svědkem nelidského mučení ženy, což popíše v povídce *Vyvedení*, v níž uvádí dokonce i přesné datum a místo této události. S největší pravděpodobností, i když prameny opět mluví různě, se Gorkij této ženy zastal, což ho málem stálo život. Zároveň ho to však přivedlo do nemocnice, kde se seznámil s mužem, kterého později ztvárnil jako zlodějíčka Čelkaše a který mu vyprávěl příběh v bosáckých povídkách nazvaný *Ve stepi*. Z nemocnice se Gorkij vypravil do Očakova těžít sůl a jak uvádí D.Bykov¹² povídka s názvem *Na soli*, je celá založená na pravdě. Stejně jako k vypravěči

¹¹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 7

¹²БЫКОВ, Д.Л. *Был ли Горький?* [online] Vydání a místo neuvedeno [cit. 15.3.2011] Dostupný z WWW: <http://www.litru.ru/br/?b=104003&p=1> ISBN neuvedeno.

v povídce, i ke Gorkému se stáli pracovníci zachovají hrubě a nelidsky, naschvál mu dají vozík s našťipnutými rukojeťmi, aby si strhnul kůži z dlaní. Z Očakova Gorkij pokračoval dále do Besarábie, až nakonec došel do Oděsy, tam začíná i jeho povídka *Můj souputník* popisující Gorkého další autobiografický zážitek. Gorkij se v Oděse seznámil s gruzínským knížetem Culukidze (v povídce nese jméno Šakro Ptadze) a stal se jeho průvodcem do Tiflisu. Na cestě spolu vedli debaty o rozdělení společnosti. Všechny peníze, které Gorkij vydělal, projedl Culukidze, sám však pracovat odmítal se slovy, že pracovat neumí. A nakonec, tak jak je popsáno v povídce, v Tiflisu Gorkého opustil, aniž by se mu odvděčil jakýmkoli poděkováním. Osobnost Culukidze pak Gorkij vyobrazil s takovou přesností, že se v povídce Culukidze poznal a do časopisu, v němž povídka vyšla, poslal rozhořčený dopis.

Ukázali jsme, že část Gorkého bosáckých povídek vychází ze zážitků, které při svém putování prožil nebo slyšel od svých souputníků. Jeho vlastní osobu pak v bosáckých povídkách nejčastěji představuje postava vypravěče příběhů jménem Maxim. Prostřednictvím postavy vypravěče se Gorkij nepřímou charakterizuje jako pouhý pozorovatel a nikoli jako opravdový bosák. Tento fakt je doložen v kapitole 2.2 Podobnost vypravěčů. Zároveň musíme podotknout, že i Gorkij reálné zážitky a postavy, podobně jako Kerouac, idealizoval, domýšlel a romantizoval. Do jaké míry tak oba spisovatelé činili, se však nedá s přesností určit.

V životě Jacka Kerouaca a Maxima Gorkého se nám podařilo přes jejich vzdálenost v čase a prostoru najít velké množství shodných prvků. Jejich život do značné míry ovlivnila ztráta blízké osoby, následně období, které jsme nazvali „univerzitním“ a nakonec především jejich období „na cestě“. Toto poslední období se pak stalo předobrazem děl, jimiž se v této práci zabýváme a v nichž spisovatelé částečně ztvárnili sebe sama jako postavy vypravěčů.

2. ROMANTISMUS

Romantismus jako umělecký směr vzniká na konci 18. století a v první polovině století 19. posléze ustupuje do pozadí. Jedná se však o směr natolik výrazný a motivující, že nikdy zcela nezanikl a jeho prvky můžeme nalézt napříč mnoha následujícími literárními směry. Výjimku tak netvoří ani literární díla Gorkého a Kerouaca.

Za hlavní a nejsilnější prvek romantické literatury můžeme označit postavu hlavního hrdiny, který je představen jako silná individualita, dále dvojí svět hrdiny – svět, proti němuž se vymezuje a „ideální“ svět, v němž hrdina hledá „spásu“. Posledním prvkem je pak putování hrdiny mezi těmito světy, které ve většině případů končí tragicky. V následujících podkapitolách se pokusíme doložit, že porovnávaná díla Maxima Gorkého a Jacka Kerouaca tyto prvky obsahují a navazují tak na literaturu romantickou.

2.1. Důvod vzniku romantické, bosácké a beatnické literatury

Slovník literárních směrů a skupin uvádí, že romantismus „...byl uměním vyhraněně subjektivistickým a individualistickým, které přímo reagovalo na nové sociálně ekonomické skutečnosti kapitalistického společenského řádu a odráželo převratné, rozporné a stále se měnící životní podmínky duchovně osvobozeného jedince...“¹³ Už v tomto vymezení je možno najít první shodu jak s dílem Gorkého, tak Kerouaca. Jelikož se jejich díla do značné míry zakládají na pravdivých událostech a vlastních zkušenostech, je o nich možno tvrdit, že se jedná o díla velmi subjektivní a že i ona vznikala jako reakce na společenskou situaci.

¹³VLAŠÍN, Š., HRONKOVÁ, D., HEŘTOVÁ, J. *Slovník literárních směrů a skupin*. Vyd. 2. Praha: Panorama, 1983. s. 269

V době vzniku bosáckých povídek v Rusku většina obyvatel (více jak 70%) pracovala v zemědělství a jen asi třetina Rusů byla gramotná. Pracovalo se dvanáct až čtrnáct hodin denně, kvetla korupce a rozdíl mezi chudými a bohatými byl propastný. I přesto však dochází k hospodářskému rozvoji. Zároveň však vzniká intelektuální společenská vrstva a první ilegální socialistické strany. Začátkem 20. století pak přichází hospodářská krize v podobě neúrody, následného hladomoru a epidemie cholery, což vyústilo v rolnická povstání a nakonec v revoluci.

Avšak ani situace v Americe v 50. letech 20. století nebyla zdaleka ideální. Z druhé světové války vyšly Spojené státy jako vítěz. Návrat vojáků z války a pocit bezpečí způsobují populační explozi. Nárůst počtu obyvatel vede ke vzniku spotřební kultury, jež nabádá k co největší spotřebě čehokoli. Lidé se nebojí nehorázně zadlužit, jen aby doma mohli mít televizi a výrobky uváděné v reklamách. Z vesnic se lidé stěhují do měst a předměstí, kde vytvářejí „ideální“ sídliště a žijí „ideální“ život, jehož hlavním cílem je založit rodinu a mít dobré zaměstnání. Na první pohled by se mohl zdát život v tehdejší Americe jako bezchybný, jelikož si společnost veřejně odmítala připustit četné politické a sociální problémy, kterými byla například studená válka s Ruskem či začínající boj černošské části populace o svá práva. Avšak *„fakt, že ze všech druhů nového zboží rostla v zemi nejrychleji výroba prášků na uklidnění, prozrazoval, že halasně vytrubovaný blahobyť je provázen pocitý úzkostí. Mnoho Američanů prožívalo bytostnou úzkost nad otázkami smyslu svých životů i života v nukleárním věku vůbec.“*¹⁴

Díla obou autorů tak vznikají v době nejistoty a sociální nespokojenosti. Sám Gorkij se stýká s revolucionáři a aktivně se zabývá socialistickými myšlenkami. Kerouac je označován jako zakladatel celé beatnické generace, která se vzbouřila proti americkému establishmentu. Oba autoři tak stáli na začátku velkých společenských změn své doby a byli jejich aktivní součástí. A právě taková nejistota a nespokojenost vytváří ideální základ pro zrod jejich romantických hrdinů.

¹⁴TINDALL, G. B. *Dějiny Spojených států amerických*. Vyd. 2.. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-088-7. s. 658

2.2. Romantický hrdina – bosácký a beatnický hrdina

Gorkij i Kerouac, stejně jako romantičtí spisovatelé, vytvářejí hrdiny, kteří nějakým způsobem reagují na výše uvedené skutečnosti. P. Bělíček ve svém díle *Dějiny literární estetiky II.* uvádí, že „...romantismus staví do středu světa vnitřně rozeklaného a rozervaného titánského jedince, aby do jeho rozpolceného, rozbolestnělého nitra promítnul vzdor proti tyranii i malosti okolí.“¹⁵ „Pocit vlastního ‚odcizení‘ světu a svého osobního ‚osamocení‘... (hrdinové) promítali do vypjatě individualistického gesta vzpoury proti existujícím pořádkům světa, plného zla, útlaku a ponižování.“¹⁶ Z této citace je patrné, že duši romantických hrdinů netížil například nějaký určitý společenský problém, proti němuž se chtěli vymezit, ale pouze nejasný pocit nesouhlasu se společností. Avšak i tento pocit se pro ně stává dostatečně silným motivem, aby se nějakou formou „vzbouřili.“ Vzpoura pak u romantiků nabývala formy útěku od reálného světa, kdy si hrdina vytvářel svět ideální, vysněný, či formy, kdy se hrdina dostával do aktivního rozkolu s okolním světem a situaci řešil „bojem“.

U postav Kerouaca a Gorkého pak můžeme mluvit o jakémsi spojení obou těchto forem vzdoru. Ani bosáci ani beatnici s okolní společností nesouhlasí, zároveň s ní však nechtějí bojovat, dobrovolně se vůči společnosti vymezují a vytváří si svůj „ideální svět“ mimo ní.

V knize *Narativní masky ruské prózy* uvádí M. Drozda názor teoretika děl Gorkého, N.K. Michajlovského. Ten o postavách bosáků říká: „Bosáci jsou nešťastní a někdy smutně vzpomínají na svou minulost, kdy tak nebo onak byli začleněni do celkového řádu života. Zároveň ale jako kdyby u p. Maxima Gorkého nebyli z tohoto řádu ani tak vytrženi nějakými vnějšími podmínkami, jako spíš sami z něho odešli dobrovolně, pobízeni touhou po svobodě, které nejlépe hoví toulavý život.“¹⁷

¹⁵BĚLÍČEK, P. *Dějiny literární estetiky. II, Od romantismu po meziválečnou avantgardu.* Praha: Urania, 2004. ISBN 80-86580-08-3 s. 7

¹⁶VLAŠÍN, Š., HRONKOVÁ, D., HEŘTOVÁ, J. *Slovník literárních směrů a skupin.* Vyd. 2. Praha: Panorama, 1983. s. 272

¹⁷DROZDA, M. *Narativní masky ruské prózy.* Vyd. 1. Praha: Univ. Karlova, 1990. s. 159

E. Fischer v díle *Původ a podstata romantismu* jako důvod vzniku neoromantismu ve 20. století říká: „*Ve světě, kdy jsou výkladní skříně přeplněny a srdce prázdná, je mnoho mladých lidí přemoženo pocitem této prázdnoty. Šíří se hrůza z vakua.... Útěk z vakua se neuskutečňuje jenom výstřelky všeho druhu, ale také přibývající opozicí mladých lidí proti konformismu, vzrůstající zájem o společenské a filosofické problémy potřebu citu a tepla lidské společnosti...Vrací se opět mnohé z toho, co bylo podstatným rysem romantismu, této mnohoznačné vzpoury proti vítěznému kapitalismu, vedené jménem utopie a obrácené kupředu nebo dozadu, vrací se mnohé z maloměšťácky individualistického protestu ve věku ztracených iluzí a nových společenských rozporů, která dosud nebyly pochopeny.*“¹⁸ Tak jako se proti této době vymezoval Kerouac ve svém reálném životě, vymezují se i jeho postavy a nesou si v sobě část romantické revolty.

Postavy obou autorů tedy odchází od reálného světa (společnosti), jelikož odmítají být součástí společnosti prázdné a bezduché, která touží pouze po úspěchu a mamonu a vede člověka k jednotvárnosti.

2.3. Role přírody u romantiků, bosáků a beatníků

Svůj „ideální svět“ si postavy beatníků i bosáků vytvářejí „na cestě“, která jim umožňuje zároveň být i nebýt součástí společnosti a dovoluje jim být v kontaktu s přírodou. Příroda, jak u postav romantických, tak pro postavy, jimiž se zabýváme, hraje důležitou roli. Za ústřední motivy romantických cest Z. Hrbata¹⁹ označuje poutnictví, objevování a bloudění. Romantici tvrdí, že „*příroda je neměnná a univerzální, zahrnuje lidskou přirozenost, která je uniformní, ...romantici se opírají především o představu autentičnosti a spontánnosti, která se zakládá na individuálním citu.*“ Tak jako romantici, i bosáci a beatníci v přírodě nalézají prapůvodní, autentický, neumělý a nezmechanizovaný svět a od takového pojetí je pak „*...již jen krok k pojetí přírody jako říše svobody.*“²⁰ V takovémto vnímání

¹⁸FISCHER, E. *Původ a podstata romantismu*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966. s. 5-6

přírody pak nalézáme další shodu mezi bosáky a beatniky s romantiky. I oni mají za hlavní životní cíl v podstatě nalezení říše svobody, kde se mohou odpoutat od okolní společnosti a být svobodnými.

Další možný důvod, proč je příroda hrdinům tolik blízká je, že v ní nalézají jakéhosi spojence, který je společností utlačován stejně jako oni. Člověk se odedávna snaží si přírodu podrobit, stát se jejím pánem a vytěžit z ní co nejvíce. Příroda je takovýto stav ochotna snášet mnohdy celá desetiletí, avšak nakonec vždy člověku ukáže svou pravou tvář a sílu. Tu projeví nejčastěji v podobě živelné katastrofy (povodně, zemětřesení), která dokáže, že přírodu ovládnout nelze. I hrdinové bosáckých povídek, beatnici a romantičtí hrdinové často snáší společenský „útlak“ mnohá léta. Nakonec však jednoho dne stejně jako příroda neodvratně projeví své pravé „já“, které se odmítá nechat se zcela ovládnout společností a touží po svobodě.

I hrdinové Gorkého a Kerouaca se snaží odlišit od okolní společnosti. Vymezuji se vůči ní a často utíkají od reality do přírody a exotických zemí (Besarábie, Mexiko). Od reálného světa se také často odpoutávají pomocí hudby nebo drog. Těmito aspekty se podrobněji zabývá kapitola 4.2 Podobnost tematická

¹⁹HRBATA, Z. PROCHÁZKA M. *Romantismus a romantismy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005 ISBN 80-246-1060-4. s. 76

²⁰HRBATA, Z. PROCHÁZKA M. *Romantismus a romantismy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005 ISBN 80-246-1060-4. s. 18

3. PODOBNOST VYPRAVĚČŮ

V dílech obou autorů postava vypravěče vystupuje nejčastěji jako „svědek“ nahlížející na danou situaci či příběh zevnitř dění a příběh je nám podáván v ich-formě.²¹ Z hlediska narativní perspektivy mluvíme o interním hledisku vypravěče, které nám neumožňuje nahlížet do myslí ostatních postav a příběh je nám předkládán pouze z hlediska jedné postavy.²²

Již jsme si uvedli, že vypravěči do značné míry odráží samotné autory děl. Přesto však nesmíme zapomínat, že se v dílech vždy jedná o subjektivní, a tím pádem dosti relativní, vypravěčskou interpretaci reality. Naratologie navíc vypravěče označuje jako postavu krajně nespolehlivou co se týče podávání „důvěryhodných“ informací. Literární teoretik T. Kubíček o vypravěči říká toto: „*Je to nakonec vypravěč, kdo má zakládající ‚právo‘ vybírat z příběhu to, co bude řečeno, ale právě tento výběr, jeho způsob, podání i obsah, výrazně formuje otázku jeho spolehlivosti.*“²³ Navíc tak, jak autor fikční svět „konstruuje“, čtenář tento svět následně čtením „rekonstruuje“. Při tomto procesu pak může docházet k velkým odchylkám mezi fikčním světem konstruovaným a rekonstruovaným, což se jeví jako další důkaz tvrzení nejen o nespolehlivosti vypravěče ale i o „pravdivosti“ textu.

Celým románem *Na cestě* nás provází postava vypravěče Sala Paradise, který nám na začátku knihy charakterizuje nejen sebe, ale i „obsah“ celé knihy: „*Ale ted' tancovali nočním městem jako šilenci a já se coural za nima, což vlastně dělám celý život – courám se za lidma, kteří mě zajímají, protože lidi, jediní opravdoví lidi, co znám, jsou blázni, blázni do života, ukecaní blázni, cvoci k spasení, ti, kteří chtějí mít*

²¹KUBÍČEK, T. *Vypravěč. Kategorie narativní analýzy*. Vyd. 1. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-215-2

²²ЩМИД, В. *Нарратология*. [online] М.: Языки славянской культуры, 2003. [cit. 31.3.2011] Dostupný z WWW: <http://yanko.lib.ru/books/cultur/shmid-narratology.pdf> ISBN neuvedeno.

²³KUBÍČEK, T. *Vypravěč. Kategorie narativní analýzy*. Vyd. 1. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-215-2 s. 116

všechno – a hned!, kteří nikdy nezívají a neříkají věci-co-se-sluší,ale hoří, hoří, hoří jako ta báječná rachejtle,...“²⁴

I v bosáckých povídkách je téměř vždy přítomen vypravěč jako jedna z aktivních postav děje, a i když na sebe povídky nenavazují, je z nich patrné že se jedná o jednoho a téhož vypravěče, který dané povídky spojuje. Tento vypravěč se nám asi nejvíce odhalí v povídce *Dva bosáci*, kde se na konci povídky představí jako literát, který s bosáky chodil, jelikož ho zajímali a protože o nich chtěl povědět lidem.

Autoři si v dílech nasazují tzv. narativní vypravěčskou masku a vypravěč zde působí jako médium, jehož prostřednictvím autor zprostředkovává informace a své dojmy. Naratologie dále rozlišuje míru ztotožnění postavy autora s postavou vypravěče od úplného rozrůznění až po absolutní ztotožnění vypravěče s autorem. Z již uvedených skutečností a faktů můžeme usuzovat, že v bosáckých povídkách a románu *Na cestě* je ztotožnění autora a vypravěče velmi silné. Avšak i přes toto ztotožnění a shodu s reálnými fakty musíme stále na díla nahlížet jako na beletrii, v níž postava vypravěče rozhoduje o podstatných informacích, které nám sdělí. Těmi podstatnými „informacemi“ jsou u obou vypravěčů osoby, o nichž se domnívají, že jsou nějakým způsobem výjimečné a čtenáři by o nich měli vědět. Zároveň nám však vypravěči ukazují, že i když se přese všechno snažili žít stejný život a takovými postavami se stát, vždy byli jen pozorovateli, stejně jako samotní autoři ve svém reálném životě.

²⁴KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 9

4. PODOBNOST DĚJOVÁ A TEMATICKÁ

4.1. Podobnost dějová

Hlavním prvkem spojujícím bosácké povídky s románem *Na cestě* je samotný moment „cesty“. Podobnost lze ale najít i v dějové linii příběhů. Ta u Gorkého ani Kerouaca mnohdy není nijak komplikovaná a může se nám zdát, že se v celé povídce nebo románu nestalo nic „podstatného“, nic co by stálo za naši pozornost. Právě za plytkost děje a málo akce byl Kerouac velmi často kritizován. Autorům však nešlo o vytvoření „dobrodružného“ literárního díla, ale snažili se nám přiblížit svět, v němž žili, a osoby, s nimiž se stýkali, nebo je nějak upoutaly.

Při povrchním přečtení knih můžeme nabýt dojmu, že v dílech je především opěvováno „flákačství“, různé ilegální činnosti a nicnedělání. Hrdinové mnohdy upřednostňují krádeže, žebrotu či prázdný žaludek před poctivou prací, dobrovolně se vzdávají domova, společenského a pracovního postavení proto, aby mohli cestovat křížem krážem Ruskem nebo Spojenými státy. Pokud se však na tato díla podíváme pozorně, zjistíme, že autoři se mnohdy dotýkají i velmi závažných a hlubokých témat.

4.2. Podobnost tematická

4.2.1. Hledání smyslu života a bohémství

Tyto dva motivy jsou v příbězích bosáků i beatníků velmi úzce spojeny. Při hledání smyslu života se totiž postavy chovají často velmi nestandardně, svobodně a dalo by se říci, že žijí takzvaným bohémským životem.

Jak hrdinové z díla *Na cestě*, tak i bosáci jsou si plně vědomi toho, že ať už jejich život bude vypadat jakkoli, na konci na ně nečeká nic jiného nežli smrt. Což velmi dobře vystihují slova bosáka z povídky *Dva bosáci*: „*Ať žiješ jak žiješ – stejně zdechneš.*“²⁵ Malý rozdíl však můžeme najít v tom, jak je onen fakt v dílech zmiňován. Zatímco téma smrti najdeme téměř v každé bosácké povídce, v románu *Na cestě* na něj narazíme velmi zřídka, a to především v tom smyslu, že nikomu se přece nechce umírat. Daná odlišnost je pravděpodobně způsobena především prostředím a dobou, v níž se postavy vyskytují. Život postav v románu *Na cestě* se všemi vymoženostmi doby, demokratickým státním zřízením a relativní svobodou byl přece jen o mnoho „veselejší“.

A právě poznání smrti vede nejspíše zmíněné postavy k tomu, že si záměrně volí odlišný způsob života „na cestě“, v němž, jak doufají, naleznou naplnění, které jim nedává práce, rodinný život ani společenské postavení. Dean v rozhovoru se Salem říká: „*Sale, musíme pořád jet a nikdy se nezastavit, dokud tam nebudem.*“ „*A kam chceš dojet člověče?*“ „*Nevím, ale jet se musí.*“²⁶ Ano, jet se musí, protože jak nám říká Sal Paradis: „*...cesta je život.*“²⁷ Tato slova jako by potvrzoval Makar Čudra, hrdina stejnojmenné povídky Gorkého, když říká: „*Tak ty putuješ? To je dobře! Vybral sis znamenitý osud, sokole. Tak to má být: chod' a dívej se, až se vynadiváš, lehni a umři – a to je vše!*“ „*... A všichni (lidé) pracují? Nač? Pro koho? To nikdo neví...Tak co, narodil se snad (člověk) pro to, aby se poryl v zemi, umřel a ani si nestačil vykopat hrob? Je otrokem sotva se narodil, celý život je otrokem a to je všecko.*“²⁸

Cesta hrdinů tak v podstatě nemá přesně stanovený cíl, ale ona sama se jeví hlavním životním smyslem. Toto tvrzení jakoby zdůrazňují i samotné názvy děl, jimiž se zabýváme. Kerouacův román nese název *Na cestě*, a ne například „Cesty do San Francisca a zpět“, čímž Kerouac záměrně podtrhává motiv cesty a nikoli její cíl.

²⁵GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 156

²⁶KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 221

²⁷KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 196

²⁸GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 25-26

Bosáka pak výkladový slovník²⁹ charakterizuje jako člověka, který se rád „bezcičně“ potuluje světem a tak se i Gorkého název povídkového souboru *Bosáci* jeví jako příznačný. „Cesta“ v dílech obou autorů navíc neoznačuje pouze fyzické putování, ale hrdinové dosahují i stavu vědomí, který bychom taktéž mohli nazvat „na cestě“. Hrdinové jsou si vědomi, že „nikam“ nepatří, nemají ve svém životě pevný bod, zázemí, kam by se mohli ze svých cest vracet. Neschopnost vytvoření nějakého pevnějšího zázemí však nepramení ze sociálních podmínek, ale z neklidu jejich duše, který je nutí stále putovat a nikdy se nezastavit.

Prostřednictvím „cesty“ se hrdinové snaží uniknout okolnímu světu, jeho konvencím, které je svazují, a snaží se užívat svobodného života, co to jen jde. Z toho důvodu jim na práci často nezbyvá čas a uchylují se k ní pouze tehdy, potřebují-li peníze nebo něco k snědku. To si přiblížme na dvou příkladech. Sal Paradis si smluví práci na tržišti, kam ale nakonec nedojde, protože jak říká: „*měl (jsem) postel a v ledničce bylo dost žrádla“ a „Kromě toho jsem jel ve všem, co se dělalo.“*³⁰ V Gorkého povídce *Dva bosáci*, jsou bosáci nadmíru udiveni chováním postavy vypravěče, který se chtěl nechat najmout na práci. „*Peníze máš, chleba máš...“ ... „A tos přišel k Serjožkovi, aby tě vzal do práce – se vším tímhle, co?“*³¹

Hlavním životním cílem postav je nestat se „otrokem“ společnosti či práce a peněz a být svobodným. Být svobodným se postavy snaží ve všech směrech—v rovině morální, fyzické i psychické. Výsledkem takového to chování je pak způsob života zbytkem společnosti označovaný jako bohémský.

4.2.1.1. Představitelé bohémství

„Typického bohéma“ v knize *Na cestě* představuje už zmíněný Dean Moriarty. Jeho matka zemřela, když byl ještě malý, a tak vyrůstá s otcem alkoholikem, za nějž často chodí prosit k soudu o zmírnění trestu. Mezi jedenáctým a sedmnáctým rokem většinu času stráví „uvězněn v past'ácích“. A nejspíše ho tyto

²⁹ ШВЕДОВА, Н., КУРКИНА, Л., КРЫСИН, Л., *Толковый словарь русского языка*. Москва: Азбуковник 2008 г. ISBN 978-5-91172-015-5

³⁰ KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 45

³¹ GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 153

sociální podmínky ovlivní tak, že z něj vyroste muž, jak říká Sal Paradis: „*nádherně zblbnutej do života, a ačkoli byl šizuňk, balamutil lidi jen proto, že chtěl žít co nejvíc...*“³² Muž, který na světě nejvíce miluje ženy a auta, a tak není divu, že má naráz i několik přítelkyň a za svůj život ukradl, podle svých slov, více jak 500 aut. Avšak nic z toho, co dělá, včetně krádeží aut, nedělá pro peníze, ale z lásky k životu. A i přese všechnu snahu stát se spořádaným, pracujícím otcem rodiny, v něm vždy zvítězí cosi, co ho donutí práci opustit, veškeré nastřádané peníze utratit a zanechat rodinu bez prostředků.

Postavu podobnou Deanovi nám Gorkij představuje v povídce *Drzoun*. Hlavní postava, Nikolaj Semjonovič Gvozděv, se ve svém životě také baví prováděním všelijakých šprýmů, které mu přinášejí radost. Například úmyslně pozmění text v novinách, i když ví, že za to bude propuštěn, nebo za jedinou noc vyláme u sedmi holubníků zámky. Jeho motiv však stejně jako u Deana není nijak ziskový, ale „*rozpustil ty ptáky a měl z toho radost.*“³³

Většinu svých kousků Gvozděv provádí pro zábavu, stejně jako Dean, avšak také z revolty. Pociťuje totiž velkou sociální nespravedlnost a handicap. Nevidí totiž důvod, proč jsou lidé, s nimiž vyrůstal, považováni za lepší než on, jen kvůli jejich vzdělání, kterého se jemu díky sociálním podmínkám nedostalo. Z toho, co víme o Deanovi, je jasné, že i on je v tomto směru diskriminován úplně stejně, ale na rozdíl od Nikolaje Gvozděviče si na tento fakt nikdy nestěžuje. I přes tento rozdílný sociální postoj se však oba hrdinové snaží si svůj život co nejvíce užít.

4.2.1.2. *Stinné stránky bohémství*

Oba autoři nám taktéž ukazují i stinné stránky bohémství a nespoutanosti. Dean Moriarty je zobrazen jako hlavní vůdce a organizátor všech možných ztřeštěných nápadů, jichž se většina jeho přátel s radostí účastní. Když se ale tyto přátelé usadí a založí rodiny, začnou Deana umravňovat a obviňovat z nezodpovědnosti a sobeckosti. Otočí se k němu zády, aniž by si alespoň na

³²KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 8

³³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 89

okamžik uvědomili, že i oni kdysi bývali součástí těchto ztřeštěností a že jsou proto alespoň částečně vinni, a tak Dean zůstává jediným obviněným.

Obdobný případ nám popisuje vypravěč v bosácké povídce *Zazubrina*. Zazubrina je vězeň, který je stejně jako Dean považován za šprýmaře a ostatní vězňové se na jeho kouscích podílejí, nebo ho v nich alespoň podporují. Avšak ve chvíli, kdy Zazubrina, opět podporován ostatními, obarví koťátko - miláčka vězňů - a je jasné, že koťe zemře, je také za jediného viníka označen Zazubrina. I když všichni vězňové o jeho záměru věděli a podporovali ho. Je vězni zbit a odvržen stejně jako Dean.

4.2.1.3. *Provokace*

Často však cílem těchto bohémů není jen zábava, ale především společenská provokace. Tu vidíme i u sazeče Nikolaje Semjonoviče Gvozděva, který například pozmění záměrně slova v novinovém článku. Na jednu stranu to Gvozděv provedl jako žert, ale na stranu druhou také dodává: „*Píšete jen, že se lidem na světě žije špatně – a píšete to všechno, říkám vám, proto, že neumíte nic jiného. To je všechno...A proto před vlastním nosem žádná zvěrstva nevidíte, kdežto turecká zvěrstva líčíte náramně dobře. Nejsou teda ty vaše články vlastně hloupost? Dávno už jsme pomýšlel přidat do vašich článků pár pravdivých slov, abych vás zahanbil.*“³⁴ Chtěl tímto způsobem nejspíše také upozornit celou čtenářskou obec a především samotné vydavatele na nepravosti, které se dějí v samotném vydavatelství. Gvozděv si je plně vědom, že tato jeho provokace nepovede s největší pravděpodobností ke zlepšení poměrů ve vydavatelství, natož ve společnosti, zároveň však těmto věcem odmítá nečinně přihlížet, aniž by na ně alespoň neupozornil.

Co se týče románu *Na cestě*, dalo by se říci, že prvek provokace je v něm všudypřítomný. Provokaci establishmentu nalzáme už ve vulgarismech, které hrdinové používají, v jejich otevřené výpovědi o svém životě a nakonec v jejich chování celkově.

³⁴GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 87

„Skvostné holky...Kupodivu ta nejdivočejší z nich byla na půl Indiánka, napůl běloška...Proč se vlastně v tomhle věku s touhle něžnou tvářičkou a slušným zevnějškem kurvila v Mexiku, ví bůh...Chlastala jak divá. Házela do sebe panáky, i když se zdálo, že ten poslední musí co chvíli vyzvrátit.“³⁵ V jiném momentě postava Carlo líčí Salovi současný život Deana: „Dean je v Denveru. To ti musím vyprávět.“ Vyprávěl mi, jak Dean v současnosti píchá dvě holky najednou...“³⁶ Vypravěč Sal nám v těchto ukázkách do naprostých detailů popisuje situace, o nichž se ve „slušné“ společnosti nemluví a popisovat je navíc takovými „neslušnými“ jazykovými prostředky je už zcela nepřijatelné. Pokud by se tak vyjadřoval člověk z nižší společenské vrstvy, nejednalo by se o věc tolik překvapivou, avšak Sal jako vysokoškolák tak s největší pravděpodobností činí záměrně, proto aby své okolí pobouřil a provokoval. Jiný typ provokace můžeme nalézt například v situaci, když vypravěč Sal a jeho přítel Remi pracují jako hlídači ubytoven. Společně kradou jídlo z tamní kantýny, kradou i v nezamčených pokojích a to vše dělají obklopeni policisty. Nekradou však z důvodu, že by potřebovali peníze nebo měli hlad. Toto nezákonné chování je motivováno především vědomím, že i když jsou obklopeni strážci zákona, nic se jim nestane. Dalo by se říci, že se jedná nejen o provokaci, ale dokonce o jakýsi výsměch celému establishmentu.

Shrneme-li uvedená fakta, docházíme k závěru, že tento styl života, ač často vypadal lákavě a plný zábavy, měl za cíl i provokovat, aby upozornil na problémy a pokrytectví společnosti. Nesl s sebou pak zároveň i mnoho stinných stránek včetně opovržení společností a v horším případě dokonce i opovržení přáteli.

4.2.2. Důvod nespokojenosti

Zamyslíme-li se nad možným důvodem, proč bosáci nenacházejí smysl života u rodiny a práce, možnou odpověď lze najít v Gorkého povídce *Manželé Orlovovi*. V ní je popisován mladý manželský pár žijící spořádaným životem. A i

³⁵KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 264

³⁶KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 41

když se manželé navzájem milovali, „jejich život byl však tak nudný, neměli dojmů ani zájmů, jež by jim poskytovaly možnost, aby si jeden od druhého odpočinul, a jež by uspokojovaly přirozenou lidskou potřebu vzrušovat se, přemýšlet – vůbec žít.“³⁷ Kde měl však chudý člověk té doby najít čas a finance na nějaké zájmy, najít vzrušení? Manželé se tak nechávají ubíjet životem. Na krátký okamžik se zdá, že je z této monotónnosti vysvobodí příchod cholery – nechávají se najmout jako ošetřovatelé a jejich život se stane zajímavým. Jenže z každé nové věci se brzy stane věc stará, z nového vzrušujícího zážitku nuda a oni zjišťují, že jejich život je pořád stejně prázdný, jako byl dříve.

Absolutně stejný pocit nudy a jednotvárnosti pociťují i hrdinové Kerouacova románu, což je důvod, proč chtějí stále „jet“. V takovém případě totiž není čas na přemýšlení, avšak stejně jako bosáci a manželé Orlovovi i oni postupně docházejí k závěru, že „můžeš jít kamkoli po Americe a vždycky najdeš, co chceš, poněvadž je to všude stejný. Víš, jaký jsou lidi a co se od nich dá čekat.“³⁸

Tím se nám potvrzuje již zmíněné Salovo tvrzení, že „cesta je život“, protože na cestě „jdeš a pořád vidíš něco nového... A o ničem nepřemýšlíš.“³⁹ Neustálý pohyb těmto postavám nedává čas na úvahy, deprese z pocitu nicotnosti a nudy.

Na druhou stranu téměř každá z hlavních postav na tento nudný rodinný život vzpomíná a alespoň na malý okamžik po něm zatouží, nebo se mu snaží přiblížit. Ať se postava Deana v románu *Na cestě* jeví sebevíce svobodnou, všechny ženy, do nichž se zamiluje a s nimiž se rozhodne žít, si vezme za své zákonné manželky, i když je klidně druhý den opustí. Vypravěč Sal si zas při svém vztahu s Mexičankou Teri náramně užívá pocitu, kterého se mu dostává v domě jejich rodičů. Libuje si v pocitu, že mají s Teri „normální“ rodinu a on je její hlavou, i když jen na pár hodin. A nakonec Salův přítel Remi se až úzkostlivě snaží přesvědčit svého otce, že je jeho život skvělý a spořádaný, a je kvůli němu ochoten se přetvařovat a zadlužit, jen aby mohl otce pozvat na večeři.

³⁷GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 108-109

³⁸KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 113

³⁹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 53

V bosácké povídce *Čelkaš* i „obratný a odvážný zloděj“ Griška Čelkaš jihne při zmínce o hospodářství, na dlouhou dobu se zasní a vzpomíná na radosti života na vesnici. Vasilij Legostěv z povídky *Malva*, který opustil ženu a hospodářství, aby mohl žít bosáckým životem, se po několika letech vrací zpátky, protože ví, že z hospodářství odešel syn, o hospodářství se nemá kdo starat a on se proto cítí povinen vrátit se domů, i když jeho srdce říká něco jiného.

Jak jsme si ukázali, je patrné, že i když si ve většině případů hrdinové způsob svého života vybrali sami, nejsou si správností zvoleného života až tak úplně jisti, a i když si jisti jsou, nedokáží často vazby na starý život zcela přetřhat.

4.2.3. Svoboda

I přes tyto krátkodobé touhy po „normálním životě“, život „na cestě“ dává našim postavám ještě jeden velmi důležitý pocit, a to pocit svobody, kterého se po jeho nabytí lze jen těžko vzdát.

Motiv svobody se v bosáckých povídkách objevuje velmi hojně, jelikož doba, v níž se povídky odehrávají, byla daleko více svazující, než doba, v níž se odehrává román *Na cestě*. Snad nejsilněji tento motiv Gorkij vykresluje v povídce *Čelkaš*, v níž je vesnický mladík Gavrila ochoten nejdříve u zloděje Čelkaše o peníze škemrat a posléze jej kvůli nim téměř zabít. „*Čelkaš poslouchal jeho radostné výkřiky, díval se na zářící, lačností zkřivenou tvář a cítil, že on – zloděj a tulák, zbavený všeho – nikdy nebude tak nízký, lačný, zapomínající na sebe. Nikdy nebude takový...! Tato myšlenka a pocit jej naplňovaly vědomím vlastní svobody...*“⁴⁰ Podobný moment lze nalézt i v povídce *Stařena Izergil*. I když se vypravěčka příběhu živila jako prostitutka, zůstala tou, jež si vybírá muže, s nimiž půjde, a nikdy nezaprodala svou duši za hromadu peněz, jež jí mnozí milenci nabízeli za to, že se stane jejich ženou. Stejně tak se pak zachovají dva bosáci ve stejnojmenné povídce, i oni se odmítají zaprodat. U ohně zpívají písně běžně, ale na povel, před panstvem za

⁴⁰GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 146

peníze zpívat nechtějí. Do zpěvu totiž dávají celou svou duši, jejím prostřednictvím vyjadřují ty nejhlubší pocity a emoce. Zaprodat se za pouhých pár peněz je pro ně nepředstavitelné a pokud by tak přece jen učinili, ztratili by tak veškerou svou svobodu.

V porovnávaných dílech se totiž nejedná až tak o svobodu pohybu a slova, ale o svobodu duše, osvobození se od všudypřítomné hamižnosti a konvencí. Ty duši nejvíce svazují, a to nejen v době zachycené v bosáckých povídkách, ale i v letech šedesátých, kdy se odehrává Kerouacův román. Je totiž „*příjemné cítit se prost povinností, svoboden od různých těch drobných provázků, spoutávajících naši existenci mezi lidmi... od všelijakých nicůtek, jež olepily náš život tak, že už se stává nikoli potěšením, ale nudným břemenem, těžkým košem povinností, takových jako je povinnost slušně se oblékat, slušně mluvit... a všechno dělat tak, jak je to obvyklé, a ne, jak se člověku chce.*“⁴¹

Za manifest svobody bývá označován i celý román *Na cestě*, i přesto, že téma svobody není v celé knize přímo zmíněno. Při čtení knihy totiž postupně nabýváme dojmu, že hrdinové knihy buď dané svobody duše alespoň na krátký okamžik dosáhli, nebo k tomuto okamžiku směřují.

Za hlavní symbol svobody v celém románu bychom mohli označit samotnou cestu křížem krázem Amerikou bez jakéhokoli „smysluplného“ účelu, stejně jako rychlost, již hrdinové tuto cestu uskutečňují. Hrdinové tak dosahují osvobození právě od konvenčního „smysluplného života“, který spočívá v každodenní práci, založení rodiny a starání se o ni.

Za jiný projev svobody bychom mohli označit například prvek nahoty. Sal popisuje jednu z návštěv u Deana takto: „*Dean přišel ke dveřím nahej jak prst a mohl by tam stát třeba prezident, jeho by to nerozházelo.*“⁴² Nejedná se totiž o nějakou Deanovu exhibici, ale o přirozený jev, bez oděvu se cítí přirozeně, nespoutaně. V jiném momentě, když se Sal svým přítelem Remim projíždí v loďce, Remiho přítelkyně „*Lee Ann se na lodi vysvlíkla úplně donaha a plácla sebou na*

⁴¹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 320-321

⁴²KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 169

kapitánský můstek, že se bude opalovat.“⁴³ I Lee Ann nevidí důvod, proč by své tělo měla nějak zahalovat, i když je přítomen Sal, člověk pro ni zcela cizí. Tuto nahotu u beatníků bychom mohli označit za metaforu. Tak jak hrdinové bez přemýšlení odkládají oděv a nezajímá je, zda toto chování někoho pobuřuje, odkládají stranou i společenská nařízení, konvence a stávají se tak svobodnějšími.

Dalším projevem svobody je z určitého úhlu pohledu i Deanovo chování samo o sobě. Deana bychom mohli označit za „prototyp“ zcela svobodného jedince. Svobodu morální a společenskou u něj nalézáme ve svobodném, nezávazném sexu a krádežích aut, jen tak pro zábavu. Za svobodu sociální můžeme označit Deanovu schopnost bez větších problémů opustit a zanechat bez prostředků svou manželku a dítě. Z jedné strany by toto chování mohlo být označeno spíše za nezodpovědné nežli svobodné. Ze strany druhé je takovéto chování – na nikoho a na nic se nevázat – nezbytné pro dosažení opravdové svobody ducha. Toto tvrzení pak dokládá i postava Sala, když se silně zamiluje do Mexičanky Teri. V románu se jedná o jedinou dívku, s níž Sal naváže takto hluboký cit, který není pouze sexuální, avšak i přes tento cit ji opustí. Tím, že by s Teri zůstal, by se vzdal toho nejcennějšího, co s sebou na cestě měl, a to svobody.

Téma svobody bychom mohli označit za nejdůležitější u obou autorů a zároveň také za prvek, který spojuje (otevřeně či skrytě) všechna ostatní témata. Z uvedených ukázek vyplývá, že jak se hrdinové snaží dosáhnout svobody, je motivuje k určitému chování, ovlivňuje jejich názory, postoj k technice, přírodě, přátelům. Postavy se totiž se svobodou zcela ztotožňují a v jejich životě neexistuje jiné východisko, než žít absolutně na nikom a na ničem nevázaný život.

4.2.3.1. *Staré časy*

S motivem svobody jsou v dílech velmi úzce spojeny zmínky o starých časech. Postava románu *Na cestě*, Starouš Bull, touží po době okolo roku 1910, „*kdy se dalo koupit morfium v lékárně bez receptu, kdy Číňani pokuřovali své opium vyklonění večer z okna a kdy celá zem byla divoká a hlučná a free, se spoustou*

⁴³KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 69

svobody pro každého a jak kdo chtěl.“⁴⁴ Jeho slova jako by doplňovala stařena Izergil, ze stejnojmenné bosácké povídky. „*Kdybyste se dívali pozorně do starých dob – na všechny otázky je tam odpověď... Ale vy se nedíváte, a proto neumíte žít... Což nevidím život? Och, všechno vidím, třebaže mám špatné oči! Vidím, že lidé nežijí, jen se přizpůsobují, přizpůsobují a k tomu spotřebují celý svůj život.*“⁴⁵

Oba dva ve svém vyprávění odkazují na dobu, kdy podle jejich přesvědčení člověk nebyl tolik spoután konvencemi, honbou po penězích, a dokázal si jít za svým cílem. Smysl života neviděl jen ve velkém bohatství, života si uměl užívat a především byl svobodný a přesně takového stavu chtějí hrdinové dosáhnout v současnosti, nebo by po takovém stavu, alespoň podle vypravěčů těchto ukázek, toužit měli.

4.2.4. Přátelství a štědrost

4.2.4.1. Přátelství a štědrost u hlavních postav

Stejně jako se hledání smyslu života v příbězích, jimiž se zabýváme, úzce pojí s bohémstvím a svobodou, otázka přátelství je v nich úzce spojena se štědrostí.

Na začátku je však nutno říci, že v dílech obou autorů je důležité rozlišovat mezi opravdovým přátelstvím a jakousi sounáležitostí k podobné sortě lidí.

Sal Paradis téměř všechny stopaře a osoby jemu sympatické skoro okamžitě začne nazývat přáteli a stejně tak se k nim i chovat. Dělí se s nimi o oblečení, jídlo, peníze. Avšak z chování a dialogů postav vyznívá, že se nejedná o přátelství jako takové, ale o vzájemnou sounáležitost doplněnou o štědrost. Při jedné cestě s více stopaři Sal říká: „*Oběma jsem koupil krabičku cigaret; poděkovali mi.*“⁴⁶ Už jen z těchto slov nám je jasné, že Sal tento čin považuje za normální, stejně jako zbylí stopaři, a tušíme, že kdyby situace byla opačná, stopaři by se k němu zachovali stejně

⁴⁴KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 135

⁴⁵GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 113

⁴⁶KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 31

štědře a se stejnou samozřejmostí. Další důkaz toho, že se mnohdy nejednalo o silné přátelství, nalezneme v momentě, kdy se Sal loučí se skupinou přátel, s nimiž procestoval část Ameriky. „*Byla to ponurá chvíle. Všichni jsme měli pocit, že se vidíme naposled v životě, a nijak zvlášť nás to netrápilo.*“⁴⁷

Podobných momentů v románu *Na cestě* nalezneme mnoho, to však neznamená, že je o opravdové přátelství kniha ochuzena. Snad nejvíce pociťuje čtenář silné přátelství mezi Salem Paradisem a Deanem Moriartyem. Ze začátku jsou sebou tyto postavy navzájem uchváčeny. Každý by se chtěl aspoň na okamžik stát tím druhým. Hledají v sobě navzájem vlastnosti, kterých se jim nedostává, a vytváří tak dokonalý „přátelský pár“. Ani jeden z nich nikdy neváhá ujet tisíce kilometrů, aby mohl vidět toho druhého, i když třeba jen na pár hodin. Nebo neváhají opustit práci a rodinu, aby společně mohli podniknout novou cestu. O to emotivněji působí poslední odstavec knihy, v jehož konci Sal Paradis říká: „...*myslím na Deana Moriartyho, myslím dokonce na starého Deana Moriartyho, na tátu, kterého jsme nikdy nenašli, myslím na Deana Moriartyho.*“⁴⁸ Těmito slovy, která dostatečně vyjadřují hloubku jejich přátelství, končí i celý román.

I v bosáckých povídkách se souputníci navzájem po krátké době začnou nazývat přáteli či kamarády a o vše se dělí. V povídce *Příhoda se sponami* vypravěč popisuje svůj vztah ke svým souputníkům takto „*Za dva tři dni jsme už byli přáteli, chodili jsme všude společně, svěřovali jsme si navzájem své záměry a touhy, dělili jsme se rovným dílem o všechno, co se tu a tam naskytlo některému z nás, a vůbec jsme mezi sebou uzavřeli tichý spolek na odboj a výboj proti životu, který s námi zacházel krajně nepřátelsky.*“⁴⁹

V povídce *Dva bosáci* představitelé bosáků se stejnou samozřejmostí, s kterou Sal Paradis kupuje stopařům cigarety, vezmou vypravěči z tlumoku košile, jelikož je pro ně přirozené, že když má někdo něčeho „nazbyt“, podělí se s ostatními. Když se pak tito bosáci s vypravěčem opět setkají, jeden z nich mu říká: „*Pojď, pohostím tě. Nezapomenu, jak ses tenkrát v Sevastopolu s námi rozdělil o všechno, cos měl. Tak to je dobře! Tak to má u našinců být. Když mám – ber, když nemám – jde se*

⁴⁷KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 166

⁴⁸KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 283

⁴⁹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 259

shánět.⁵⁰ Z citátu je patrné, že je pro ně ale také naprosto přirozené štědrost oplácet stejnou měrou. Podobné chování, kdy se „přátelí“ lidé, jež o sobě v podstatě nic nevědí a jsou ochotni společně sdílet dobré i zlé stránky života, nalezneme například ještě v povídkách: *Ve stepi, Prohnanec, Jemeljan Piljaj atd.*

V povídce *Přítelíčkové* nám Gorkij popisuje přátelství dvou zlodějíčků. I když je z povídky zřejmé, že se jedná o přátelství hluboké a dlouholeté, po smrti jednoho z nich druhý kamarád bez otálení pokračuje ve své (jejich) cestě dál.

Jak již bylo řečeno, konec cesty a smrt jsou nevyhnutelné a slzy či truchlení jsou v takovém případě zbytečné. Na opravdové přátele a na opravdovou „cestu“ nezapomínáme nikdy, a to ani v případě, že už s námi nejsou nebo že jsme už došli na konec „cesty“. Proto i Sal po ukončení jedné velké cestovatelské etapy bude pokračovat dál na své cestě životem, stejně jako zlodějíček Krutinoha.

4.2.4.2. Štědrost

Nyní se ještě vraťme k otázce štědrosti. Štědře se totiž nechovají mezi sebou jen cestovatelé, ale i ostatní postavy.

V románu *Na cestě* Salova teta půjčí Deanovi peníze a nabídne nocleh, i když ho vůbec nezná. A stejně tak Dean nabídne Salovým příbuzným, jemu zcela cizím, pomoc s odvozem nábytku přes půl Ameriky atp. Nejmarkantněji je tato štědrost snad však zobrazena v momentě, kdy Salův přítel Remi „... *polovinu toho žrádla, co jsem ukradli, zabalil... do obrovské papírové tašky a donesl do Richmondu jakési své známé, chudé vdově*...“⁵¹

Z bosáckých povídek, v nichž nalezneme téma štědrosti ve větší míře, jmenujme povídky *Čelkaš* a *Můj souputník*. V povídce *Čelkaš* je právě zlodějíček Čelkaš rozhodnut, že všechny peníze, získané za kradené zboží, přenechá svému pomocníkovi – chudému vesnickému chlapci Gavrilovi. „*Sám jsem ti chtěl dát víc. Byl jsem včera dojat, když jsem si vzpomněl na vesnici... Myslil jsem: ať, pomohu tomu chlapci. Čekal jsem co uděláš, zda poprosíš či ne. Ale ty... ech ty žebráku...!*“

⁵⁰GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 165

⁵¹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 70

*Copak je možno pro peníze se tak trápit? Hlupáku! Lakotní čerti...! Sebe zapomínáte... za pětník se prodáte...!*⁵² Avšak nakonec je jeho lakotným chováním zhnusen do té míry, že mu peníze odmítne dát a celá situace vyvrcholí rvačkou. Z této ukázky můžeme usuzovat, že dalším důvodem, proč se chovají postavy tak štedře, je vědomí, že jakýkoli majetek svazuje lidskou duši a že pokud u člověka touha po majetku zvítězí nad zdravým rozumem, může se i z dobrého, prostého člověka, jakým byl i Gavriila, stát pouhý otrok majetku a peněz.

V povídce *Můj souputník* je situace zcela opačná. Vypravěč se na své cestě ujme ztraceného gruzínského mladíka a stane se jeho průvodcem po ruských končinách. K mladíkovi se chová samozřejmě štedře a ten tuto štedrost ještě samozřejměji přijímá, až se nakonec vztah postav zvrhne v jakési dobrovolné vykořisťování. *„Já jsem pracoval, ale on pod různými záminkami odmítal pracovat, jedl, spal a jen mě popoháněl.“*⁵³ Nakonec, když mladík dojde do hledaného města, slíbí vypravěči, že se o něj nyní královsky postará, avšak vypravěč poté *„už nikdy nespatriil toho člověka – svého souputníka téměř po čtyři měsíce života, ale často na něj vzpomínám s dobrými pocity a s veselým smíchem. Naučil mě mnohému, co nenajdete v tlustých svazcích sepsaných mudrci, protože moudrost života je vždycky hlubší a obsáhlejší než moudrost lidí.“*⁵⁴

Zamyslíme-li se nad možnými motivy takového přátelsky štedrého chování bosáků i hlavních postav románu *Na cestě*, nejlepším vysvětlením se jeví nejspíše fakt, že štedrost postav vychází především z poznání, jaké to je třeba i několik dní nejíst, nemít kde hlavu složit, kde se ohřát, ať už u ohně či teplým lidským slovem, a že právě v takovýchto případech jim právě štedrost ostatních lidí může často zachránit život. A nakonec poznání, že se to člověku přece jen ve dvou (a více) lépe táhne. Avšak i v takovém případě si stojí pevně za svými zásadami, že se nikdy nesníží k žebrotě a lačnému mamonu. Nezapomínají také na to, že poskytnutou štedrost je třeba oplácet stejnou měrou a že jejich souputník je ne vždy jejich přítelem přesto, že ho tak nazývají.

⁵²GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 146

⁵³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 182

⁵⁴GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 204

4.2.5. Vztah k technice a přírodě

4.2.5.1. Vztah k technice

Vztah k technice je v dílech, jimiž se zabýváme, často rozporuplný. Například v povídce *Čelkaš* je celá první kapitola věnována danému tématu a autorův postoj zde je jednoznačně negativní. „Žula, železo, dřevo, dlažba přístavu, lodi a lidé – všechno vydechuje mohutné zvuky vášnivého chvalozpěvu bohu Merkurovi. Ale hlasy lidí je v něm sotva slyšet, jsou slabé a směšné. I sami lidé, kteří přivedli na svět tento hluk, jsou směšní a ubozí: jejich postavy, zaprášené a otrhané, drobné a ohnuté pod tíhou zboží na jejich zádech, pobíhají spěšně sem a tam v mracích prachu, v moři zvuků a vedra, jsou nepatrní proti železným kolosům, které je obklopují, proti hromadám zboží a hřmotícím vozům, proti všemu, co vytvořili. To, co vytvořili, je zotročilo a pohltilo.“⁵⁵

Avšak hrdinové se nevymezují proti technice jako takové, ale spíše proti mechanickému zaběhnutému pohybu, který technika vykonává a nutí dělat i hrdiny. V tomto smyslu se pak opět nejedná o nic jiného, než o vymezení se proti neustálému stereotypu tak, jak jsem uvedli v podkapitole 4.2.2. Důvod nespokojenosti. Tento neustále se opakující mechanický pohyb totiž ničí jádro lidské osobnosti, což potvrzují i slova Maslova v povídce *Dva bosáci*. Ten říká o mlátičce: „Je to dřevěné, bez kouska rozumu, ale přece jakoby živé. Strč tomu do chřtánu snopy – sežere je, strč tam ruku – urve ji, strč tam dítě – sežmoulá je. Já bych zakázal všechny stroje, snad kromě parníků a lokomotiv... a všechno to dělá samo, a člověk u toho stojí jak boží dřevo...urází to! Ale jen se malounko ohlédneš – ryc! pic! Hotovo! Byl člověk – a zbyly z něj jen cucky... Moc jsem jich viděl...! Ale hlavně, že u nich

⁵⁵GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 119-120

*člověk zezvířečí. Stojíš, stojíš, až z toho najednou dostaneš strašnou chuť provést něco zlého...!*⁵⁶

Z těchto ukázek je patrný velmi negativní postoj ke strojům. Nejen proto, že berou lidem práci, což bylo v době, v nichž se bosácké povídky odehrávají, v době, kdy Rusko trpělo bídou a hladem, velmi podstatným argumentem. Jejich postoj je negativní především proto, že stroje člověka „zotročují“. Neposlechnou jeho mluvené slovo, ba naopak, pokud jsou v provozu, člověk se jim musí přizpůsobit a pracovat podle jejich tempa. Na druhou stranu si je však Maslov přes svůj odpor vědom potřebnosti strojů, parníky a lokomotivy by povolil, protože si zároveň uvědomuje, že přes negativní vlastnosti strojů, které z člověka v podstatě dělají také jen mechanický prostředek k výrobě, dokáží stroje člověku v mnohém ulehčit a zpříjemnit život.

I postavy románu *Na cestě*, podobně jako Maslov, který by stroje nejraději zničil, se chovají ke strojům bez sebemenšího slitování či úcty. „*Topení v autě bylo rozbitý a sklo se střídavě zamlžovalo a zamrzalo... Rádio nehrálo. Byl to fungl nověj bourák pět dní starej a už v tom nic nefungovalo,*“⁵⁷ říká Sal o Deanově autě, které Dean koupil za všechny peníze, co měl, čímž zanechal rodinu zcela bez prostředků a navíc „*zaplacená byla teprve první splátka.*“⁵⁸ Dean se nestane otrokem auta, a naopak, snaží se z něj „dostat co nejvíc“ a stává se pomyslným vítězem nad strojem. Maslovův příběh už tak šťastný konec nemá. I on se snaží si mlátičku podrobit a „zacpat jí chřtán“ snopy, to se mu však stane osudným. Hrůznému naplnění dojdou jeho slova „*strč tam ruku – urve ji*“⁵⁹.

Přesto, že chování literárních hrdinů je podobné, v jejich postoji zároveň nalézáme zásadní rozpor. Gorkého postavy techniku odmítají, protože technika dle jejich názoru lid „zotročuje“ (tzn. bere svobodu), vnímají ji jako symbol nejistoty, strachu a moci. U bosáků jsou technické vymoženosti věcí zcela novou, zatímco postavy beatníků už vyrůstají v „technologizovaném“ světě, berou stroje jako běžnou součást života, a tak u nich můžeme zaznamenat jakési opojení technikou. Se stroji

⁵⁶GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 163

⁵⁷KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 109

⁵⁸KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 109

⁵⁹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 163

umí zacházet, znají jejich „silné a slabé stránky“, a používají je proto jako jeden z prostředků k dosažení nespoutanosti a svobody. Avšak i tento rozdílný postoj k technice je motivován stejným prvkem, a tím je opět touha po svobodě.

4.2.5.2. *Nedůvěra v establishment*

V dílech obou autorů je v souvislosti s technikou možné nalézt i nepatrné zmínky o „vládní konspiraci“. V bosácké povídce *Jemeljan Piljaj* je tento bosák pevně přesvědčen, že za neúrodu v Rusku může především stát a ruská hloupost. „*Pročpak ve druhých státech nemají neúrodu?! Protože tam nemají lidi hlavy na to, aby je žraly vši; tam přemýšlejí – tak je to! Tam je možné, milá brachu odložit děšť na zítřek, když ho dnes nepotřebují, i slunce mohou zkrotit, když moc horlivě praží. A jakápak se u nás dělají opatření? Žádná opatření, milá brachu...*“⁶⁰

V knize *Na cestě* je teorie Salova přítele Bulla té Jemeljanově dosti podobná. „*Ti hajzlové vymysleli takový umělý hmoty, ze kterých by baráky vydržely navěky. Nebo pneumatiky. Milióny Američanů každé rok zařvou jenom proto, že se jim v horku rozpálej na auťáku pneumatiky, který by nikdy prasknout nemohly... Nebo šaty. Dokážou udělat šaty, který vydržež na věky. Ale radši dělaj laciný věci, aby každéj musel pořád jen dělat a odpíchávat píchačky...*“⁶¹ I on obviňuje vládu, že jí nejde o lidské blaho, ale o to, aby si lidi podrobila, ovládala je, ale život těchto lidí jí vůbec nezajímá.

Z těchto postojů vyplývá jasná nedůvěra k státu jako k autoritě, která by se o své občany měla starat a mít na paměti jejich blaho, ale která se naopak snaží lidem sebrat svobodu a podrobit si je ve svůj prospěch. Za hlavní cíl establishmentu pak postavy považují ztotočnění člověka, tak aby každý den pracoval, byl poslušný a řídil se pro něj nevýhodnými, avšak establishmentu prospěšnými nařízeními. Zároveň se hrdinové nevymezují pouze proti samotnému establishmentu, ale také proti tomu, jak je na establishment nahlíženo zbytkem společnosti. Existence lidské společnosti je totiž dogmaticky spojována právě s existencí establishmentu, který člověku nařizuje

⁶⁰GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 48-49

⁶¹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 139-140

jak se má chovat a žít. Stále ho nutí dodržovat pro všechny stejná opatření, postupy, zvyky, tzn. nutí ho žít v neustálém stereotypu, což hrdinové zásadně odmítají.

4.2.5.3. Příroda

S čím větší neúctou se postavy chovají k technice, tím více cit chovají k přírodě. Obdiv a láska k přírodě jsou obsaženy snad v každé bosácké povídce, popisy přírody jsou nám v nich předkládány i tehdy, když nemají přímou souvislost s dějem povídky.

Pro názornost si uveďme ukázkou z povídky *Konovalov*. „*V křovinách na břehu jednoho z těch jezírek jsme si zapalovali ohniček, kterého nám bylo třeba leda k tomu, aby zvětšoval krásu okolí...*“⁶² Je patrné, že se jedná o fakt, který není pro čtenáře nijak „významným“, přesto má vypravěč potřebu podělit se se čtenářem o krásu, již byl svědkem. Vypravěč dále říká: „*Konovalov miloval přírodu hlubokou, nemluvnou láskou a vždycky, ať v polích nebo u řeky, upadal v jakousi mírumilovnou, laskavou náladu...*“⁶³ Příroda na bosáky působí uklidňujícím dojmem, v ní mohou projevit své pravé já a být svobodnými. Ukázka zároveň dokazuje, že přesto, že postavy o tomto citu nemají zapotřebí mluvit, nebo ho jakkoli projevovat, je u nich láska k přírodě možno vypožorovat.

V kapitole 2.2. Role přírody u romantiků, bosáků a beatniků jsme již zmínili, že postavy na přírodu nahlíží nejen jako na říši svobody, ale že ji zároveň vidí jako svého „přítele“, který je spoutáván společností a establishmentem stejně jako oni. Důkaz toho tvrzení pak můžeme nalézt například v povídce *Čelkaš*, kterou autor uvádí následujícími slovy: „*Modré jižní nebe je ztemnělé prachem a kalné; žhavé slunce hledí do zelenavého moře jako tenkým šedivým závojem...A mořské vlny, spoutané žulou, jsou stlačovány tíží, jež klouzá po jejich hřbetech, narážející na boky lodí a tříští se o břehy, tříští se a reptají, zpěněné a zašpiněné nejrůznějšími*

⁶²GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 31

⁶³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 31

odpadky.⁶⁴ V tomto duchu je čtenáři předkládána celá první kapitola povídky. Příroda je zde popisována jako něco živého, co si člověk podrobil a teď beztrestně využívá a zneužívá. Zároveň však čtenář nabývá dojmu, že je jen otázkou času, kdy se proti tomu příroda vzbouří a ukáže lidem, jak jsou oproti ní směšná a ubozí.

V románu *Na cestě* je nám vztah k přírodě zprostředkováván především přes postavu Sala Paradise. „*Měl jsem s sebou knížku...ale radši jsem si četl z americké krajiny, která ubíhala kolem.*“⁶⁵ A i přes jeho nechuť k práci, když Sal česá bavlnu říká: „*Ohnuli jsme hřbet a začali česat. Bylo to báječný... Začaly mě bolet záda. Stejně to bylo fajn jen tak si klečat a tisknout se k zemi. A když jsem dostal chuť, to se to odpočívalo s hlavou položenou na polštáři z hnědé a vlhké hlíny.*“⁶⁶ I z jeho vyprávění na vypravěče „dýchá“ nevyjádřená láska k přírodě. I on v ní nalézá spojení, umožňující mu útěk od okolního světa a poskytující mu dokonce i pracovní naplnění.

U obou autorů z textu můžeme vyčíst lásku k zemi a přírodě, která tu byla daleko dříve před námi a je třeba ji respektovat, protože i její „trpělivost“ má své hranice, po jejichž překročení se projeví před člověkem ve své pravé síle. Navíc na rozdíl od práce se stroji, práce s půdou poskytuje uklidňující uspokojení, kterého se postavám např. při mytí nádobí, parkování aut, pečení chleba nebo podávání snopů do mlátičky nedostává. Kontrast přírody a techniky je ještě umocněn zmínkami o možné zneužitelnosti techniky státní mocí k ovládnutí lidí. V přírodě se totiž nikdy nesetkáme dvakrát se zcela stejným jevem, stejnou rostlinou či zvířetem, a co je hlavní, příroda se o „duplicitu“ především nesnaží. Vše je v ní jedinečné, neuchopitelné a nezmechanizovatelné, což z ní v očích hrdinů činí ideální říši svobody.

⁶⁴GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 119

⁶⁵KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 98

⁶⁶KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 92

4.2.6. Postoj k ženě, postava ženy

V románu *Na cestě* ženy hrají roli vedlejší, stejně jako, až na pár výjimek, v povídkách bosáckých. Vystupují nejčastěji jako objekty milostné touhy hlavních hrdinů, avšak v ději nehrají nějak výraznou roli a nijak hlouběji do něj nezasahují.

Zaměřme se proto především na to, jaký postoj k ženskému pokolení hrdinové zaujímají. Vztah bosáků k ženám bychom mohli charakterizovat asi takto: „*Skoro každý bosák má ve své minulosti nějakou „kupcovou“ nebo „jednu urozenou dámu“ a u všech bosáků se ta kupcová nebo dáma v nesčíslných vyprávěních jeví jako postava naprosto fantastická, podivně v sobě spojující nejprotikladnější tělesné i duševní rysy. Je-li dnes modrooká, zlá a veselá, můžete očekávat, že za týden o ní uslyšíte jako o černooké, hodné a plačtivé. A obyčejně o ní bosák vypráví skeptickým tónem, se spoustou podrobností, které ji ponižují.*“⁶⁷ Z toho vyplývá, že k ženám bosáci nechovají nějaký hlubší cit a berou je převážně jako rozveselení ve svém životě, jímž se můžou chlubit před kamarády.

Výjimku mezi bosáky tvoří Konovalov. Ten o ženách mluví láskyplně, něžně. „*Moc jsem se s ní mazlíval, brával jsem ji do náruče a houpal*“⁶⁸ a tón jeho hlasu je při tomto vyprávění o ženách smutný a měkký. Avšak i přes tento vřelý a láskyplný vztah k ženám s žádnou nezůstane delší dobu přesto, že by měl možnost. Obdobně se k ženám chová i beatnik Sal, který není žádný donjuan, spíše naopak. O to hlubší ale jeho city k ženám jsou. „*Muchlal jsem ji, jak jsem mohl, a jí se to tak líbilo... „Miluju milování,“ řekla a zavřela oči. Slíbil jsem jí krásné milování.... Bylo to tak prosté. Nechte si klidně všechny své Betty a Marylou a Rity a Camilly, co jich je na tomhle světě, já mám svou holku, a ta má duši, po jaké jsem vždycky toužil...*“⁶⁹ Ale ani pro

⁶⁷GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 15-16

⁶⁸GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 14

⁶⁹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 78-79

Sala není láska natolik silným motivem, aby se ženou, kterou miluje a kterou celý život toužil potkat, zůstal a vzdal se své cesty.

Pravým opakem Sala je Dean Moriarty, jehož chování k ženám se blíží tomu bosáckému. I když se o ženách nikdy nevyjadřuje špatně, z jeho chování lze jen velmi těžko poznat, zda k nim cítí něco více než sexuální touhu. „...*Dean v současné době píchá dvě holky najednou, jednak Marylou, svou první ženu, která na něj vždycky čeká v jednom hotelu, a pak Camillu, která na něj čeká v jiném hotelu.*“⁷⁰ Navíc na otázku: „*Hele, Moriarty, co je na tom pravdy, že spíš s třema holkama najednou?*“⁷¹ Dean pouze odpoví „*No jasně, tak už to chodí.*“⁷²

V románu *Na cestě* se pak s postavou ženy můžeme setkat přece jen častěji, než v povídkách bosáckých. Na první pohled se může zdát, že tyto ženy jsou narozdíl od žen v bosáckých povídkách o mnoho svobodnější. Moc dobře totiž vědí, jaké je užívat si „svobodného“ a „nevázaného“ života. Často se spolu s hlavními hrdiny účastní různých šprýmů, provokací a společně s nimi cestují. Přesto přese všechno i ony doufají, tak jako ženy v bosáckých povídkách, že se s nimi hlavní hrdinové usadí a budou spolu vést poklidný rodinný život. Ukazuje se tedy, že tyto ženy se přes svou zdánlivou svobodomyšlnost a svobodu duše nikdy nepřiblíží svobodě, které dosahují postavy hlavních hrdinů. To bychom mohli označit za jeden z dalších důvodů, proč hlavní hrdinové tyto ženy vždy opustí.

I přesto, že láska v životě hrdinů hraje důležitou roli a nemohli by bez ní žít, zároveň jako by láska byla jedním z prvků, které je v jejich cestě mnohdy brzdí a je nutné se jí umět zřít, nebo ji opustit, je-li třeba, protože pouze tak hrdinové mohou dosáhnout opravdové svobody.

4.2.6.1. Svobodná osobnost ženy

Již zmíněnou výjimku v bosáckých povídkách tvoří žena Malva a stařena Izergil. Osud těchto žen nám Gorkij přibližuje ve stejnojmenných povídkách. Obě tyto ženy touží po lásce a hodném muži, avšak pro nic z toho nejsou ochotny se

⁷⁰KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 41

⁷¹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 45

⁷²KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 45

nechat zotročit vesnickým či společenským životem a vstoupit do manželství, kde by je čekal každodenní stereotyp. Proto raději volí „nečestný život v hříchu“, v němž ale budou šťastné a především svobodné. Malva svůj životní postoj vysvětluje slovy: „*Na vesnici, ať chci nebo nechci, musím se provdat. A vdaná ženská – to je věčný otrok: žni, taky před, na dobytek dohlédni, děti rod’... A co zbyde pro ni samu? Jen mužovo bití a nadávky... A tady nepatřím nikomu... Jako racek si letím, kam chci, tam si letím! Nikdo mi cestu nekříží... Nikdo se mě nedotkne...*“⁷³ Stařena Izergil na rozdíl od Malvy ve svém životě měla mnoho příležitostí, aby mohla vést život v přepychu a bez práce. Tím, že by však na takovýto způsob života přistoupila, ztratila by veškerou svou svobodu, což pro ni bylo nepřijatelné. Pro obě tyto ženy je svoboda tou nejdůležitější věcí na světě, čím se velmi blíží hlavním beatnickým a bosáckým hrdinům.

Přestože se román *Na cestě* takovýmto typem postavy ženy nezabývá, nalézáme v něm moment, který nám ukazuje, že i beatnici se vymezují proti společenskému pojetí soužití a manželství, a že by ocenili typ „svobodné“ ženy. Jedná se o moment, kdy Dean seznámí s černochem Waltrem. „*Pozval nás k sobě na pivo... Když jsme vešli jeho žena ještě spala. V bytě nebylo jiný světlo než žárovka nad její postelí, a tu jsem museli vyšroubovat; žena na to nic, jen ležela a usmívala se... Ani ji nenapadlo ptát se Waltera, kde byl a kolik je hodin a vůbec nic.*“⁷⁴ Dean pak o této ženě říká: „*Viš, kamaráde, to je ta pravá ženská... Žádný nadávky, žádný nářky, nebo to vem naopak, její starej si může přijít domů kdy chce, přivést si koho chce, popíjí si pivo v kuchyni a povídá a může kdykoli vypadnout.*“⁷⁵

To, jak Gorkij zobrazuje postavu ženy, jako silné, svobodné, mužům rovnoprávné bytosti, je pro literaturu jeho doby velmi nezvyklé. A ani Kerouacovy ženské postavy se k takové svobodě, již dosáhla Malva či stařena Izergil, mnohdy ani nepřiblíží. I když jak je vidno z předchozí ukázky, hrdinové by takovouto ženu velmi ocenili. Z uvedených faktů docházíme k závěru, že právě „nedostatek“ takovýchto žen jak v prostředí bosáků a beatníků vede hrdiny k tomu, že s žádnou

⁷³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 230-231

⁷⁴KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 188

⁷⁵KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 188

ženou nenaváží nějaký delší vztah. I když ženy milují, postrádají u nich právě onu vlastnost dát protějšku svobodu a nevázat se na něj.

4.2.7. Drogy, alkohol a hudba jako útěk z reality

4.2.7.1. Drogy a alkohol

Přes všechnu lásku k životu se u hrdinů často setkáváme s protichůdným chováním. Jejich duši jako by tížilo cosi, co jim nedopřeje klidu a radosti ze života. Jedná se o onen neurčitý duševní neklid, který tíží i duše bosáckých, beatnických (a romantických hrdinů), který hrdiny vede k tomu, že se proti společnosti nějakým způsobem vymezují. Hrdinové se však často tento neklid či splín snaží ve své duši nějakým způsobem potlačit. Proto, aby tento splín zahnali, požívají nejčastěji velké množství alkoholu, v románu *Na cestě* doplněné navíc o další drogy typu marihuany, nebo benzedrinu.

Ukázkovým případem z řad bosáků je hrdina Konovalov, který je podle svých slov „kvartální piják“, což znamená, že „až přijde do práce, dá se do práce a tři čtyři měsíce bude držet jako mezek! Spánku, klidu nezná, o mzdu se nebere... – a potom začne znovu pít.“⁷⁶ Z ukázky vyplývá, že celý čtvrtrok se mu daří žít veselý, „normální“ život, ale nakonec jeho duši tento splín přemůže. „Co mám dělat? Vždyť cítím, všechno cítím, každé hnutí života... ale pochopit nemohu nic a svou cestu neznám... Cítím – a piju, protože mi nic jiného nezbyvá. Napij se!“⁷⁷ S postupem času se jeho duševní melancholie stupňuje, „...proč nemohu být klidný? Proč jiní lidé žijí, a obstojně, zabývají se svou prací, mají ženy, děti a tak dále? A vždycky mají

⁷⁶GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 9

⁷⁷GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 43

*chut' dělat to či ono... Ale já nemohu. Hnusí se mi to. Proč se mi to hnusí?*⁷⁸, až nakonec Konovalov spáchá sebevraždu.

Mohlo by se zdát, že se u Konovalova jedná o projev slabošství. Na druhou stranu všichni ostatní bosáci a beatnici jsou si plně vědomi neblahého účinku alkoholu a drog na svoje zdraví. Přesto je užívají v hojné míře a dobrovolně si tak zkracují život, což by se dalo taktéž označit za určitou formu sebevraždy. A z jistého úhlu pohledu je sebevražda útekem a jednou z cest k dosažení svobody.

I Deana drogové dobrodružství málem stálo život, když se omylem zkoušel „zkaženou trávou“ - zelenou, nezpracovanou marihuanou. „*První den,*“ vyprávěl, „*to jsem jen ležel ztuhle jak pařež v posteli a nemoh se hejbat ani mluvit. V hlavě mi bzučelo a před očima se mi mihaly báječný barevný a širokoúhlý vize a bylo mi prostě skvěle... Jenže třetí den na mě přišly děsivé sny a vytáhly mě z toho, a byly tak hnusný a ohavný a strašlivý, že jsem jen zůstal ležet, zkroucenej jak paragraf, s rukama kolem kolen a kvílel jsem.*“⁷⁹ Hlavu s nadměrným užíváním drog si však nelámou žádné postavy z Kerouacovy knihy, včetně manželského páru Salova přítele Bulla. Sám Bull týdně utratí za drogy přes padesát dolarů a alespoň dalších deset dolarů utratí za benzedrin pro svou ženu, což v Americe v padesátých letech představovalo značnou částku peněz. K tomuto jeho chování Sal dodává: „*Zato ale měli vůbec nejnižší výdaje za jídlo v celém kraji: téměř nikdy nejedli a jejich děcka jakbysmet, a podle všeho jim to ani nevadilo.*“⁸⁰

Ukazuje se, že veškeré peníze, dokonce i peníze na jídlo, jsou hrdinové ochotni utratit za látky, které jim stejně jako „cesta“ pomáhají zapomenout na bídu a bezvýchodnost života a dosáhnout „svobody“. Jedná se však o útek pasivní do krátkodobého iluzorního světa. Navíc návrat do světa „reálného“ je posléze provázen ještě hlubším psychickým a fyzickým úpadkem hrdinů. Přesto přese všechno jsou však hrdinové ochotni za tyto pomíjivé okamžiky svobody platit tou nejvyšší daní, a to svým zdravím, či životem.

⁷⁸GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 55

⁷⁹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 170

⁸⁰KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 133

4.2.7.2. Hudba

K zahnání duševních splínů však hrdinové nepoužívají pouze drogy. Dalším „lékem“ pro jejich nemocnou duši je hudba. V takovémto případě však mluvíme o útěku aktivním, na nějž hrdinové vynakládají značnou tělesnou i duševní energii.

Jako ukázkou takového „lечения“ si uveďme příklad z povídky *Dva bosáci*. „*Stěpok, který byl z jakéhosi důvodu stále rozjařenější, kdežto jeho druh byl stále zamyšlenější a zachmuřenější.*“⁸¹ Proto Stěpok navrhne kamarádu Maslovovi: „*Pojďme si zazpívat! Aby ses trochu sebral...*“⁸² Vypravěč povídky vše pouze tiše pozoruje a Maslovovým zpěvem je doslova uchvácen. „*Jeho tesklivé černé oči hleděly přímo na mne, ale já jsem cítil, že nevidí nic – ani mne, ani horu, o kterou se opírá... Bylo vidět, že hrud' tohoto člověka je přeplněna těžkou, žíravou bolestí a že píseň je jediným lékem, který tuto bolest zmirňuje.*“⁸³

V další Gorkého povídce *Stesk* dokonce můžeme nalézt „návod,“ jak lék ve formě hudby podávat. „*Musí se začít něčím smutným, aby se duše vzpamatovala, abychom ji donutili poslouchat...je vnímavá smutku... Rozumíte? A proto ji nejprve pomaloučku, chytte na vějíčku... a ona se ztiší, ztrne. A tu ji naráz strhněte ,Botičkami' ...a s trylkováním, s ohněm, s tancem – aby to spalovalo. Ožehnete ji a ona se vzchopí! A teď teprve přijde všecko do varu. Ted' teprve začne přímo šílenství – po čemsi toužíš, a ničeho není třeba! Smutek a radost – a tak všecko zazáří jako duha...!*“⁸⁴

Zatímco bosáci dávají přednost zpěvu, kterého se aktivně účastní, postavy z knihy *Na cestě* hudbu přijímají pouze pasivně. Poslouchají ji a tančí. I oni se však hudbou nechávají pohltit a „očistit“. „*Saxofonista seskočil z pódia mezi diváky... Dean byl v transu. Saxofonistovy oči byly stále upřené přímo na něj: tady měl*

⁸¹GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 157

⁸²GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 157

⁸³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 159

⁸⁴GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 347-348

správného šilence, který nejenom rozuměl, ale chtěl a toužil rozumět ještě víc, vlastně mnohem víc, než bylo čemu rozumět...“⁸⁵

Další, snad až zarážející podobnost nalezneme v saxofonistově hudebním postupu, který jako by se zcela řídil instrukcemi z povídky *Stesk*. „*Saxofonista se vrátil na podium, řekl si o pomalejší rytmus...V jeho velkých hnědých očích sídlil smutek a potřeba zpívat pomalé písně s dlouhými zamyšlenými odmlkami. Ale už při druhém refrénu se vodvázal, vyrval mikrofon ze stojanu, seskočil z pódia, předklonil se hluboko, až si dosáhl na špičky bot, tam našel ten správný tón a vypálil s ním vzhůru tak prudce, že málem ztratil rovnováhu...“⁸⁶ I tento hudebník nejdříve uklidňuje a „očisťuje“ duši, aby mohla dosáhnout „vykoupení“.*

Hudba je, jak už bylo řečeno, pro postavy „lékem“, který narozdíl od drog odráží kvalitu osobnosti jednotlivých postav, jejich citlivost a vnímavost nejen k hudbě, ale i okolí, osobám, přírodě. Přesto však její léčivé účinky, stejně jako účinky drog, velmi brzy vyprchají a hrdinové poté musí opět čelit realitě. Avšak v momentě, kdy jsou zcela „pohlčeni“ hudbou, stejně jako když jsou pod vlivem drog, aspoň na prchavý moment dosahují tolik vytoužené svobody.

4.2.8. Pocit křivdy

Při čtení příběhů, jimiž se zabýváme, může čtenář nabývat dojmu, že některé postavy trpí pocitem jakési životní nebo osudové křivdy. V povídce *Dva bosáci* bosák Maslov vypráví, jak se zachoval jeho soupeř Stěpok, který se dal nejdříve najmout statkářkou a hned poté na stejnou práci i statkářem. Maslov přiznává, že jeho chování bylo špatné. „*Stěpka je neřád. Ale oni snad nejsou šejdíři?*“⁸⁷ Přesto s jeho chováním jakoby souhlasí. Poukazuje totiž na to, že v daném roce, i když je úroda stejná jako jindy, ale je mnoho hladových, a proto velký zájem o práci, statkáři začali platit poloviční mzdu než byla loni. Stěpkovo chování je tedy pochopitelné a

⁸⁵KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 183

⁸⁶KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 183-184

⁸⁷GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 164

z určitého úhlu pohledu i spravedlivé. Tento jeho názor pak doplňují i slova bosáka Jemeljana Piljaje. Ten se rozhodne zabít člověka pro peníze a svůj skutek obhajuje následujícími slovy: „*Jaký já mám život? Psi život. A ještě horší než psi – nemám ani tu boudu, ani ten kus žvance do huby! Copak jsem člověk? Ne, brachu, já nejsem člověk, ale cosi horšího než červ, než zvíře! Kdo mě může pochopit? A když vím, že někteří lidé si mohou žít dobře, tak proč bych nemohl i já?*“⁸⁸

Tyto myšlenky by se daly nazvat „socialistickými“. Myšlenky o sociální rovnoprávnosti spojené s nenávisí k buržoazii, se u Gorkého začalo formovat již v jeho raném mládí. Avšak s podobnými názory se setkáváme i u Kerouacových postav pohybujících se v teoreticky rovnoprávném a svobodném prostředí, alespoň v porovnání s prostředím, v němž se pohybují bosáci.

Když se Sal ptá přítele: „*Hernajs, Remi, musíš pořád dělat takovýhle průsery? Nemůžeš si dát pokoj? Proč musíš pořád krást?*“⁸⁹ Remi mu suše odpoví: „*Protože mi svět zůstal ještě pár věcí dlužnej, kamaráde, proto.*“⁹⁰ Motivaci k jeho chování Sal nachází v minulosti. „*Kdesi v minulosti, v jeho osamělých školních letech ve Francii, mu všechno vzali...Rozhodl se, že dostane zpátky všechno, oč ho připravili; ale jeho ztráty nemají konce...*“⁹¹ V jiný moment, když Dean dostane od policistů pokutu, i když neporušil žádný dopravní předpis, Sal situaci okomentuje takto: „*Takhle dělají z lidí zloděje prostě jim vezmou poslední peníze na cestu.*“⁹² Na toto tvrzení, jako by navazoval názor vypravěče z povídky *Konovalov*. „*Z tvých řečí vyplývá, že našinec sám o sobě není ničím vinen, ale že mu bylo už při narození určeno být bosákem – a proto je bosák. I co se týče trestanců, je to moc divné: kradou proto, že nemají práci, a jíst se musí...*“⁹³

Oba autoři poukazují na sociální nespravedlnost, z níž viní život a osud. U Gorkého postav však cítíme jakousi motivaci s tímto stavem něco dělat. „*Život se musí uspořádat tak, aby v něm bylo dost místa pro všechny a aby nikdo nikomu*

⁸⁸GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 52

⁸⁹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 66

⁹⁰KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 66

⁹¹KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 66

⁹²KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 127

⁹³GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 22

*nepřekážel....Jenže kdo má ten život uspořádat? ... My! My sami!*⁹⁴ Kerouacovy postavy naopak na tento stav rezignovaly, nepokoušejí se ho změnit, ale „vytřískat,“ co se dá.

Zatímco bosáci zastávají názor, že jsou rovnocenní s ostatními lidmi, beatnici tuto variantu rovnocennosti záměrně odmítají a právě proti ní se snaží vymezit. Beatnici se snaží vymezit vůči společnosti, protože je svazuje, nutí je být „stejnými“ konvečními lidmi a znemožňuje jim tak být svobodnými. Bosáci na druhou stranu touží po rovnocennosti, protože hierarchické rozdělení a neměnnost společnosti je činí nesvobodnými. Tím, že pocházejí z chudé vrstvy obyvatelstva, nemají nárok na lepší vzdělání, práci, jednání a nemohou si proto svobodně zvolit, jak by měl jejich život vypadat.

Na první pohled je tak možné toto jejich chování vnímat jako protikladné. Při bližším pohledu však zjistíme, že je v obou případech motivováno stejnou, mnohokrát zmiňovanou touhou po svobodě.

4.2.9. Maska postav

Může zdát, že některé postavy bosáckých povídek a románu *Na cestě* se občas chovají necitelně, hrubě a nic je nemůže vyvést z míry. Pokud se ale na jejich charaktery podíváme komplexně, dojdeme k závěru, že se často jedná pouze o jakousi masku, v případě románu *Na cestě* by se dalo říci i o image.

Jako názorná ukázka této „masky“ nám může posloužit postava bosáka Čelkaše, ve stejnojmenné povídce. Když Čelkaš s mladíkem Gavrilou rozmlouvá o životě na vesnici, nechá se unést vzpomínkami a začne laskavě vyprávět o hospodaření. Jakmile si ale uvědomí, co udělal, svá slova vezme hned zpět. „*Nemluv...!*“ řekl vztekle. *„Snad si nemyslíš, že jsem to všechno říkal vážně... Co tě*

⁹⁴GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 30

napadá!“⁹⁵ Tím stroze ukončí celou rozpravu, avšak ve své mysli se ke vzpomínkám na vesnici ještě nablouho vrátí.

Dalším příkladem toho, že bosáci velmi často skrývají své pravé já pod maskou cynického vystupování, nalezneme v povídce *Konovalov*. Bosák Konovalov svou masku odkládá před svým pomocníkem a vypravěčem příběhu. Nebojí se mu popravdě sdělit své názory a popsat city k ženám, pro vypravěče to je ale věc zcela nová. „...*ten smutný a měkký tón jeho vzpomínání na ‚kupcovou‘ - to byl tón výjimečný. Pravý bosák nikdy nemluví takovým tónem o ženách ani o ničem jiném; rád ukazuje, že není na světě věci, kterou by se neodvážil pohanět.*“⁹⁶

Z románu *Na cestě* si uveďme snad jednu z nejsilnějších a nejdojemnějších částí knihy, odhalující hloubku přátelství Sala Paradise s Deanem Moriartym. Dean Moriarty v knize vystupuje jako bezstarostný, vždy veselý mládenec, kterého nikdy nic nemůže vyvést z míry a vše bere s nadhledem. Avšak po hádce se Salem v restauraci Dean odejde, když se vrátí k Salovi zpět, vedou mezi sebou následující rozhovor: „*Tak co?*“ *vyzvídal jsem. ‚Cos tam dělal? Dupal jsi kam mě praštíš? Nebos mě proklínal a vymejšlel si další fóry na můj ledviny?’ ... Zavrtěl smutně hlavou. ‚Ne, kamaráde, to jseš úplně vedle. Jestli chceš vědět, tak jsem –‘ ... ‚Brečel jsem,‘ řekl Dean. ‚Blbost, vždyť ty nikdy nebrečíš‘... ‚Nikdy nejseš tolik nešťastnej, abys dokázal brečet.*“⁹⁷

Z ukázek je patrné, že často image nebo „maska“, jíž si hrdinové nasazují, slouží k tomu, aby ochránili své pravé já, city, slabosti, strach. Na druhou stranu jim ale zároveň tato „maska“ dovoluje své pravé city a názory beztestně vyjevit, dovoluje jim být „opravdovým“ a především svobodným člověkem a zintenzivnit jejich život. Vše, co dělají díky ní, mohou dělat na maximum (milovat, zpívat). U konvenčního spořádaného člověka by takovéto chování bylo považováno za nevhodné, zato u cynicky hrubé postavy se s takovýmto chováním dokonce jaksi počítá a nepřekvapuje.

⁹⁵GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 139

⁹⁶GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. s. 16

⁹⁷KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980. s. 197

Otázka nasazování „masky“ je pak úzce spojena s otázkou aktivity a pseudoaktivity. Pokud se totiž hrdinové chovají daným způsobem pouze díky této „masce“, hovoříme o tzv. pseudoaktivitě. Bez této „masky“ by se totiž postavy chovaly s největší pravděpodobností zcela jinak. Jejich chování by odpovídalo jejich pravému já, které jim „maska“ pomáhá skrýt. Avšak to, zda se hrdinové rozhodnou tuto „masku“ nasadit či ne, záleží pouze na jejich vůli⁹⁸.

Toto dobrovolné nasazování masky nás vede k závěru, k němuž jsme došli i v předchozích kapitolách. Důvodem, proč tak hrdinové činí, je opět touha po svobodě.

⁹⁸ PECHAL, Z. *Персонажи очерка М. Горького «Два босняка»*. *Rossica Olomoucensia XXVIII* (Za rok 1989), Ročenka kateder rusistiky na filozofické a pedagogické fakultě Univerzity Palackého. Vyd.1. Olomouc: Univerzita Palackého, 1990, s. 134-138.

Závěr

Cílem této práce byla snaha o nalezení a případné porovnání shodných momentů v dílech Maxima Gorkého a Jacka Kerouaca v různých literárních rovinách.

První shodné prvky se nám podařilo nalézt již v reálném životě obou autorů. M. Gorkého i J. Kerouaca do značné míry ovlivnila ztráta blízké osoby v raném dětství, následně období, které jsme nazvali „univerzitním“ a nakonec období „na cestě“. Tato etapa, v níž se autoři vydali poznávat křížem krážem svět, se stala předobrazem děl, jimiž se v této práci zabýváme a v nichž autoři svou osobu ztvárnili jako postavu vypravěče. Přes veškerou doloženou podobnost s jejich skutečným životem, jsme však ukázali, že autoři svá díla do značné míry idealizovali a reálná fakta přetransformovali daleko více, než byli ochotni přiznat.

Jak bosácké povídky, tak román *Na cestě* vznikají jako reakce na společenskou a sociální situaci ve společnosti. Tak, jak se proti tomuto stavu vymezovali autoři ve svém vlastním životě, vymezují se i jejich postavy. Postavy konflikt se společností odmítají řešit „bojem“, volí raději „útěk“. Utíkají nejčastěji do přírody, exotických zemí či do „vnitřní emigrace“ pomocí drog, alkoholu či hudby. Na základě těchto faktů jsme dokázali, že díla navazují na tradici romantické literatury a lze je proto označit za neoromantická.

Hlavním a nejdůležitějším prvkem spojujícím dějovou linii děl, jimiž se zabýváme je motiv cesty. Při popisu svých cest se vypravěči/autoři často dotýkají obdobných vážných a hlubokých témat, které pak jsou v dílech řešena implicitně i explicitně.

Duši hrdinů obou autorů tíží nejasný pocit nespokojenosti se společností, se svým životem či pocit křivdy. Hrdinové se proto snaží najít smysl života jinde než u rodiny, práce nebo společenského postavení, jelikož takový způsob života považují za nudný a stereotypní. Díky tomu se chovají často velmi nestandardně a žijí „bohémským“ životem. Smysl života pak postavy alespoň částečně nalézají „na

cestě“. Cesta zde totiž není chápána ve smyslu směřování k určitému cíli ale sama o sobě se stává pro postavy smyslem jejich bytí. Pojem cesty pak v dílech Gorkého i Kerouaca nemá jen charakter fyzického putování, ale jedná se také o stav duše hrdinů. Život „na cestě“ hrdinům poskytuje pocit svobody fyzické i duševní, jehož se po jeho nabytí hrdinové jen těžko vzdávají. Svobody se snaží dosáhnout ve všech směrech, což velmi ovlivňuje jejich chování, názory, postoj k ženám, technice, establishmentu či přírodě.

I když hrdinové ženy často milují i hlubokou láskou, vždy je nakonec opustí. Ženy totiž nedokáží poskytnout hrdinům dostatečnou svobodu, chtějí, aby se s nimi hrdina usadil a vedl „rodinný“ život, což však neklidná duše hrdinů nedovoluje. Techniku a establishment hrdinové odmítají jako něco, co je nutí k neustálému mechanickému pohybu, chování, dodržování stále stejných pravidel a ubíjí tak lidského ducha. Pravý opak pak hrdinové nalézají v přírodě, chápou ji jako říši svobody, protože je nespoutaná, neovladatelná a nezmechanizovatelná.

Touha po svobodě hrdiny dokonce motivuje do té míry, že si před světem postavy často nasazují jakousi „masku“, která jim jejich pravé city dovoluje skrýt či naopak plně projevit a tím jim i ona pomáhá být svobodnějšími. Svoboda se totiž pro hrdiny stává tou nejdůležitější věcí v jejich životě, a to do té míry, že se s ní nakonec zcela ztotožňují. Téma svobody proto můžeme označit za nejdůležitější téma bosáckých povídek i románu *Na cestě* spojující všechna zmíněná témata, ať už otevřeně, či skrytě.

V oblasti tematické se nám podařilo u děl nalézt značnou shodu nejen mezi tématy, jimiž se zabývají, ale i ve výsledném „poselství“ děl. Tím je ona zmíněná svoboda. V dílech je svoboda nahlížena z různých úhlů pohledu a je jasné, že vnímání svobody tak, jak je zde představeno, je dosti subjektivní. Hlavní „poselství“ však nespočívá v určitém vnímání svobody, ale v myšlence, že za svobodu je třeba bojovat, snažit se jí dosáhnout za všech okolností a být pro ni schopen obětovat vše.

V závěru tedy můžeme říci, že přes vzdálenost časovou, geografickou i ideologickou se nám podařilo u Maxima Gorkého a Jacka Kerouaca najít hlubokou souvislost nejen v jejich životech, ale především v jejich dílech a částečně i v náhledu na svět.

РЕЗЮМЕ

Эта работа занимается литературными работами автора русских босяцких рассказов Максима Горького и важнейшего представителя «бит-поколения» Джека Керуака. Целью настоящей работы является определение сходных деталей в работах обоих писателей в автобиографическом, сюжетном и тематическом планах.

Во время возникновения работы не существовала публикация занимающаяся взаимной идейной и литературной связью между этимими авторами. Поэтому я черпала из всеобщих литературно научных публикаций и из монографий посвящённых отдельным авторам и их работам. Настоящая работа сравнивает книги босяцких рассказов «*Босяки*» и «*Бывшие люди*», которые Горький написал в 1892 - 1905 годы с романом Джека Керуака «*На дороге*», возникшим в 50. годах XX века.

Первая статья, называющаяся *Автобиографические детали*, доказывает, что на жизнь и творчество обоих писателей сначала повлияла смерть их родственников. Далее на их жизнь очень сильно повлияли «университетский» период и период «на дороге». В это время оба автора решили вдоль и поперёк пройти или проехать свою родину. Их путевые впечатления позднее становятся прообразом для возникновения книг, которых работа сравнивает. Писатели себя оформили как рассказчики сюжета и стремились свои впечатления описать правдиво и детально. Несмотря на этот факт, настоящая работа доказывает, что они приключения и лица, которые описывают, в значительной мере идеализировали.

Вторая статья несёт название *Романтизм* и она доказывает, что сопоставляемая литература содержит романтические элементы. Герои Горького и Керуака, так как и герои романтизма, принципиально не соглашат с обществом. У них совсем другое видение жизни, другие мировоззрения или даже ощущение какой-то жизненной несправедливости, и поэтому они от

общества уходят. Они уходят чаще всего в природу, экзотические края, или они обращаются в «внутренний мир» (в свою душу) при помощи наркотиков, алкоголя и музыки. По всем этим признакам, героев босаяцких рассказов и романа «*На дороге*» можно обозначить романтическими или неоромантическими.

Статья *Сходство рассказчиков* рассматривает детально лица рассказчиков в рассказах и в романе с точки зрения нарратологии, доказывая по какой мере эти рассказчики похожи один на другого. Рассказчики в сравниваемых сочинениях описывают нам ситуации из своей точки зрения, их повествовательское «Я» часто совпадает с личностью автора. Статья далее приводит собственную характеристику рассказчиков. Они сами себя характеризуют наблюдателями, которые стоят вне описываемой ими жизни, чего очень жалеют. Всё это представляет сходные черты обоих рассказчиков, и мы приходим к заключению, что они друг на друга в значительной мере похожи.

Четвёртая статья доказывает сходство в сюжетном и тематическом планах, поэтому она называется *Сюжетная и тематическая аналогия*. Первая часть этой статьи занимается сходством сюжетного плана. Этим сходством в основном является мотив путешествия, который наблюдается у Горького и Керуака. Герои обоих авторов путешествуют по своей родине без какого-то главного или важного смысла их пути, они просто «бродят». При этом «бродячине» потом рассказчики/авторы часто рассматривают очень важные темы, которыми занимается вторая часть этой статьи.

Душа героев Горького и Керуака загружена каким-то не ясным ощущением несогласия с обществом или ощущением жизненной несправедливости. Герои не находят смысла своей жизни в создании семьи, в работе или в приобретении хорошего общественного поста. Поэтому они от общества уходят и ведут, так называемый, бродячий провокационный образ жизни. Смысл жизни герои стремятся найти «на дороге». Им кажется, что такой образ жизни не в такой мере стереотипный, потому что они постоянно приобретают новые впечатления, знакомства или приключения. Герои наконец главный смысл жизни «в пути» находят, они его открывают в идее свободы. Свобода для них становится важнейшей вещью их жизни, они стремятся её

достичь во всех жизненных планах – на плане телесном, моральном и психическом. Данная жажда свободы мотивирует поведение, мировоззрения и отношения героев. Поэтому можно сказать, что, таким образом, мотив свободы соединяет все остальные темы, которые сопоставляемые работы приводят.

После обсуждения темы свободы, статья далее рассматривает тему дружбы и щедрости. Герои обоих писателей почти сразу называют все остальные лица в сюжете своими друзьями, несмотря на факт, что они с ними как раз познакомились. Герои также ведут себя очень щедро, даже с незнакомыми людьми они делятся о всё – пищу, еду, одежду, алкоголь или папиросы. Указывается, что такое дружеское и щедрое поведение у героев связано с осознанием жизни в беде, без еды и крыши над головой. Герои лично знают, что кусочек хлеба может человеку спасти жизнь, и что тёплое дружеское слово подогреет человека больше, чем огонь и, наконец, что человеку просто в двоём всегда лучше.

Мотив щедрого поведения у героев ещё также заключён в сознании, что человек часто становится «рабом» имущества, он забывает о всех существенных вещах и стремится только накопить самое большое количество денег или другого имущества. Таким образом, имущество человеку частично отнимает свободу. Поэтому герои относятся с презрением к корыстолюбию, они не экономят. Если у них деньги, они сразу растрачивают их, чаще всего за алкогольные напитки. Они предпочитают использовать денег сразу, сразу ими любоваться, а не экономить несколько лет, боясь ограбления.

Следующим обсуждаемым мотивом в работе является отношение героев к технике и природе. Герои Горького живущие в XIX веке к технике относятся негативно, в идеальном случае они бы её запретили совсем. Они думают, что техника, так как и деньги, отнимает у человека свободу и делает из него «раба». На работе человек должен подчиниться станкам, соблюдать их рабочий темп и, таким образом, он становится также станком. Герои Керуака живут уже в XX веке, в «технологизированном» мире. Они знают, что техника человеку может принести много льгот и знают как её использовать в свою пользу. Поэтому техника для них является средством, как достичь свободы и дикости.

С одной стороны, в таком отношении героев находим принципиальное противоречие. Но, с другой стороны, герои относятся данным противоречивым образом к технике из-за одинакового мотива, которым является опять жажда свободы.

К природе герои обоих авторов относятся с большим уважением, она для них часто становится царством свободы. Они её также воспринимают как своего друга. Общество часто злоупотребит природой и делает из неё также своего «раба», как из людей. Кроме того, работа с землёй, в отличие от работы со станками, предоставляет героям какое-то успокоительное удовлетворение. Все эти приведённые сведения являются опять сходными элементами в работах Горького и Керуака.

Статья далее рассматривает тему позиции женщины в сравниваемых босаяцкой и «бит» литературах. Фигура женщины в литературе Горького и Керуака чаще всего играет второстепенную роль, писатели её изображают как несвободное, слабое лицо. Главные герои воспринимают женщины как увеселение их жизни, которым они могут хвастаться перед своими друзьями. Даже и в исключительных случаях, когда герои влюблены в женщину истинной глубокой любовью, они их наконец-то раньше или позднее покинут. В случае, когда бы герои с женщинами остались, им бы было надо о женщине ежедневно заботиться, просто подчиниться общепринятым (брачным) правилам сожителства. Таким образом герои бы потеряли свободу, которая, как мы уже сказали, является самым главным в их жизни.

В босаяцких рассказах потом Горький приводит исключение в изображении женской фигуры. В двух рассказах он изображает женщину, которая как босаяки предпочитает свободную, ведь грешную, жизнь перед «обычной» жизнью в браке. Босаяки такой тип жены очень уважают, а даже в романе *«На дороге»* мы находим элементы, доказывающие, что «бит» герои бы такую свободную женщину также очень оценили.

Следующая обсуждаемая тема статьи – алкоголь, наркотики и музыка как способ побега героев от общества. Как было упомянуто выше, душа героев загружена каким-то неясным ощущением несогласия с обществом. Наркотики, алкоголь и музыка потом у героев действуют как средство «подавления» этого

ощущения, средство убега от общества и «обычной» жизни. Герои признают как им алкоголь и наркотики вредят, но несмотря на это, они их принимают в большой мере, готовы за кратковременное ощущение свободы отдать своё здоровье. Музыка потом у героев является «альтернативой» наркотиков и алкоголя – когда герои поют или слушают музыку, их душа «очищается» и становится свободной, но даже в этом случае, момент свободы опять недолговечный.

Кроме несогласия с обществом герои чувствуют ещё какую-то социальную несправедливость, которой занимается предпоследняя часть статьи. Герои Горького придерживаются мнения, что они равноценны остальным людям, поэтому у них должны быть одинаковые права и обучение. Они считают, что это неравноправие делает их несвободными, и они хотят создать равноправное общество. Герои Керуака наоборот от равноправного общества своего времени отказываются, так как их именно оно заставляет быть одинаковыми. В этих мнениях на первый взгляд находим противоречие, но если посмотреть глубже, мы опять узнаём, что мотивом этих разных поведений является снова свобода.

Последний рассматриваемый мотив – мотив маски героев. Герои часто надевают «маску», которая их защищает перед миром, позволяет им спрятать истинное «Я». В этом случае герои уже не ведут себя активно, а псеудоактивно. Однако выбор надеть или не надеть маску зависит только от свободной воли героев, которые, у обоих авторов, так действуют из-за достижения свободы.

Подведя итоги сопоставления босяцких рассказов с романом *«На дороге»*, мы можем сказать, что нам удалось найти глубокое сходство в жизни и литературе авторов отдалённых от себя как хронометрически, так географически и идеологически.

BIBLIOGRAFIE

1. BĚLÍČEK, P. *Dějiny literární estetiky. II, Od romantismu po meziválečnou avantgardu*. Praha: Urania, 2004. ISBN 80-86580-08-3
2. DROZDA, M. *Narativní masky ruské prózy*. Vyd. 1. Praha: Univ. Karlova, 1990. ISSN 0567 – 8269
3. FISCHER, E. *Původ a podstata romantismu*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966.
4. GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bosáci*; sv. 1. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955.
5. GORKIJ, M. *Sebrané spisy Maxima Gorkého: Bývalí lidé*; sv. 2. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955.
6. GRUZDĚV, I. *Maxim Gorkij*. Vyd.1. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951.
7. HRBATA, Z. PROCHÁZKA M. *Romantismus a romantismy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005 ISBN 80-246-1060-4.
8. KEROUAC, J. *Na cestě – rukopisný svitek*. Vyd. 1. Praha : Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0170-6
9. KEROUAC, J. *Na cestě*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1980.
10. KUBÍČEK, T. *Vypravěč. Kategorie narativní analýzy*. Vyd. 1. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-215-2.
11. PECHAL, Z. *Персонажи очерка М. Горького «Два Босняка»*. Rossica Olomoucensia XXVIII (Za rok 1989), Ročenka kateder rusistiky na filozofické a pedagogické fakultě Univerzity Palackého. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 1990, s. 134-138.
12. SEMRÁDOVÁ, I. *Etika I. Přehled etických teorií*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 1992. ISBN 80-7041-540-1.
13. SCHULZ, G. *Romantika: dějiny a pojem*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-235-X.
14. ŠVANKMAJER, M., VEBER, V., SLÁDEK, Z. *Dějiny Ruska*. Vyd. 4. Praha: Nakl. Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-658-3

15. TINDALL, G. B. *Dějiny Spojených států amerických*. Vyd. 2. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-088-7.
16. TURNER, S. *Hipster s andělskou hlavou*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Jota, 2006. ISBN 80-7217-369-3.
17. TYTELL, J. *Nazí andělé*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-104-4
18. VLAŠÍN, Š., HRONKOVÁ, D., HEŘTOVÁ, J. *Slovník literárních směrů a skupin*. Vyd. 2. Praha: Panorama, 1983
19. БЫКОВ, Д.Л. *Был ли Горький?* [online] Vydání a místo neuvedeno [cit.15.3.2011] Dostupný z WWW: <http://www.litru.ru/br/?b=104003&p=1> ISBN neuvedeno.
20. МИХАЙЛОВСКИЙ, Б. В. *Максим Горький*. [online] Vydání a místo neuvedeno [cit. 22.2.2011] Dostupný z WWW: http://royallib.ru/read/mihaylovskiy_b/maksim_gorkiy.html#0 ISBN neuvedeno.
21. МИХАЙЛОВСКИЙ, Н. К. *О повестях и рассказах Горького и Чехова*. [online] Vydání a místo neuvedeno [cit. 22.2.2011] Dostupný z WWW: <http://philology.ruslibrary.ru/default.asp?trID=161&artID=262> ISBN neuvedeno.
22. ШВЕДОВА, Н., КУРКИНА, Л., КРЫСИН, Л., *Толковый словарь русского языка*. Москва: Азбуковник 2008 г. ISBN 978-5-91172-015-5
23. ЩМИД, В. *Нарратология*. [online] М.: Языки славянской культуры, 2003. [cit. 31.3.2011] Dostupný z WWW: <http://yanko.lib.ru/books/cultur/shmid-narratology.pdf> ISBN neuvedeno.
24. SKINAZI, K. *Through Roots and Routes: On the Road's Portrayal of an Outsider's Journey into the Meaning of America* [online] Vydání a místo neuvedeno [cit. 20.2.2011] Dostupné z WWW: <http://www.ualberta.ca/~skinazi/Karen/CRAS09.pdf> ISBN neuvedeno
25. ZOTT, L. *The Beat Generation: A Gale Critical Companion*; sv. 1. Vyd. 1. USA: Gale, 2003. ISBN 0-7876-7570-9.
26. HUEBEL, H. *Jack Kerouac*. [online] Vydání neuvedeno. Idaho: Boise State University, 1979. [cit. 28.2.2011] Dostupné z WWW: [http://scholarworks.boisestate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=wws&sei-redir=1#search="romanticism+kerouac"](http://scholarworks.boisestate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=wws&sei-redir=1#search=) ISBN 0-88430-063-3

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Magda Kuchtová

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky FF UP

Název práce: Gorkého bosáctví a beatnická generace

Počet znaků: 94 326

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 26

Klíčová slova: beatnik, bosák, cesta, romantismus, svoboda, distancování se od společnosti, život „na cestě“.

Krátká a výstižná charakteristika práce

Práce je zaměřena na hledání a případné porovnání shodných prvků v povídkových souborech Maxima Gorkého *Bosáci* a *Bývalí lidé* a románu Jacka Kerouaca *Na cestě*. Shodné prvky se práce snaží nalézt v rovině dějové, tematické, autobiografické a vypravěčské. Dále práce srovnává díla Gorkého a Kerouaca s literaturou romantickou a na základě vzájemné podobnosti díla označuje za neoromantická. Po shrnutí všech výsledků zkoumání vyplývá, že práce dokazuje hlubokou životní a literární podobnost mezi autory vzdálenými časově, prostorově i ideologicky.